

A mi lapunk

ifjúsági folyóirata

Fiatalok márciusi gondja

Nem véletlen, hogy ép márciusban kopogtat új köntösben régi barátainál A Mi Lapunk, új célkitűzéseket, új feladattfelismeréseket hirdetve. És talán nem véletlen, hogy ép nekem, az új nemzedék egyik legfiatalabb tagjának jutott a feladat, hogy márciusi gondjaink lényegét és értelmét mindenki számára érthetővé tegyem.

Tudjuk — és ezért hangsúlyozzuk: — a mi új utakra indulásunk nem szavaknak és programoknak játssi fogalmazása, de történelmi és társadalmi jelenségek egymáshaladásának szükségszerű következménye. Következménye azoknak a korunkat mozgó erők gyökerénél beállott változásoknak, amelyeket természetesen nem mi, fiatalok idéztünk elő, de amelyeket nekünk, körülményeink kényszerítő hatása folytán megéreznünk, felismernünk és tudatosítanunk kellett. S amely bennünk szükségszerűen egy lelki átalakulásnak vált kiindulási pontjává és döntő tényezőjévé.

Korunk ütőerén tartjuk kezünket és levonjuk annak lüktetéséből a ránkhamarló tanulságokat.

Nekünk nem elég többé — a nyolcvanhárom év előtti márciusi ifjak mintájára — csak álmodozni és meghalni. Mi nem a jövő ködös álmaiban, de a jelen valóságában élünk. Nem hősök, de egyszerű kultúrmunkásai akarunk lenni az egyedül helyesnek, mert egyedül igaznak és becsületes szándékúnak megismert társadalmi erőfeszítésnek: a munkásság és parasztság küzdelmének a szocializmus megvalósításáért. Évek óta a valóság útját járva törvénytörően kellett ehhez a felismeréshez jutnunk, törvénytörően kellett a mi ösztönből fakadó igazságkeresésünknek az ő társadalmi célkitűzéseikkel azonosodnia. Be kellett látnunk, hogy értelmi pályákon végzendő munkánk csak úgy lehet az emberiségnek hasznos jó munka, ha az ő harcuk szolgálatába állítjuk és így elősegítjük egy boldogabb világ létrejöttét.

Ez a harc a mi életünk síkjára vetítve valóságmegismerést és helyzettudatosítást jelent. És hitet jelent, hitet a ma gazdasági, szellemi és társadalmi rendjének a megváltoztathatóságában.

Hiszünk a jövőben. De hitünk gyökere a legmaradéktalanabb és tudományosan a leghelyállóbb fölmérése és elemzése a jelen adottságainak. Józanok vagyunk és tisztán akarunk látni. Tudatában vagyunk annak, hogy az új embert csak új társadalom

nevelheti ki s ezért igyekezetünk végső célja igenis ennek az új társadalomnak a megteremtése.

A Mi Lapunk régi jelszava és törekvése -- hogy tudniillik valóban a fiatalok lapja, forrongó lelkvilágának a visszatükrözője, életútjának a segítőtársa legyen -- ezzel mintha új jelentőséget nyerne. Belőlünk, fiatalokból kiinduló és a mi mozgalmainkban valóra váló határozott célkitűzések irányítója lesz A Mi Lapunk. Ezért fogja fokozottabb figyelemmel kísérni diák és ifjúnunkás munkatársainak írásait, ezért fog igyekezni, hogy középiskolás mozgalmainkat mind szélesebb és szélesebb körben helyezze társadalomtudományi alapokra, amint azt a minap Dérer Iván, Csehszlovákia iskolaügyi minisztere is örömmel helyeselte és kívánta, amikor két társammal együtt Prágában felkerestem és a magyar ifjúság korszerű mozgalmairól informáltam őt.

A Mi Lapunk új jelszava mély történelmi értelmű: **ismerjük meg helyzetünket a szlovenszkói és ruszinszkói magyar valóságban és felismert életkörülményeink biztos talaján állva keressük meg összefüggéseinket a világproblémákkal.**

Ilyen értelmű munkánk miatt bátran nézünk szembe minden kritikával és minden támadással. Ha nem ezt az utat választanók és nem ezt a munkát vállalnók, nem tenénk eleget a felkelő márciusi nap intésének és meghazudtolnók Dózsa György, Bacsányi Iános, Petőfi Sándor szellemének szent örökségét.

DOBOSSY LÁSZLÓ.

A kirabolt rabló

Diákhistória

Irta: Móricz Zsigmond

A régi jó diákvilágban, mikor a legátusok az apostolok lovain járták az országot, történt, hogy egy pataki diák gazdag emlékekkel és üres zsebekkel baktatott haza a kollégiumba. Zsebe üres volt, mert a legáció jövedelmét elhegedülte szent Dávid a 32 levelű bibliával. De azért vígan füttyörészve sietett a tiszamenti országúton s emlékeiben turkált, a sok jó borra, nótára, szép leányra gondolt.

Egyszerre csak még vígabban füttyörészve jött szembe rá egy nagyhajú, hengegő oláhcigány.

Szemtelenül rábámult a diákra, látszott rajta, hogy a köszöntését várja. Persze hiába. Mikor ellépdeltek egymás mellett, a cigány megáll, visszafordul s töltött pisztolyt vesz elő. Akkor utána kiált a diáknak.

— Hé, diák!

Ez visszanéz, látja a pisztolyt. Elmosolyodik s nagy hidegvérrel szól oda:

— Mi kell, cigány?

— Jó napot.

— Adjon Isten neked is.

— Ejha, be nagy úr vagy!

— Nem is lehetek olyan koldus, mint te.

— Hm. Hát ha én sem vagyok kisebb.

— Az lehet, hogy nem vagy *kis eb*, mert kutyának elég nagy vagy.

— Diák!

— No.

— Kutya issza véredek!

— Biz abból nem iszol, cigány!

— Te!

— No.

— Ne csúfolkodj!

— Csúf vagy anélkül is, úgy-e?

A cigányt elfutotta a pulykaméreg, hogy a diák így komázik vele. Benyúlt a kebelébe s kivett onnan egy piszkos kendőt. Kibontotta s az ujjával meglobogtatott három darab százás bankót.

— Látod, diák?

— Mit mutogatod a fidibust, hisz még pipád sincs.

— Pénz ez, diák! Látod? Százás. Mind az enyém.

— Fel is magasztalnak érte.

— Fel-é? Bizony nem engem. Van nekem egy zsidóm, az bevállja nekem, ha kell, rézkonókra. Még az ezret is felvállja.

— Derék.

— Úr vagyok én, diák, olyan úr, mint geróf.

— Helyes.

— Tudod-é, ki vagyok? Hallottad már híret a híres Bundának? Olyan erős mint a bika, olyan bátor, mint a farkas. Na hát, az én vagyok.

— Ne mondd.

— Diák, tudod-é, hogy én vagyok a legkülönb ember a világon?

— Okosan teszed.

— Csak ezt akartam mondani.
— Jól tetted, hogy megmondtad, mert magamtól sohse találtam volna ki.

A cigány büszkén feszítette ki a mellét. Akkor hirtelen egyet gondolt s így szólt:

— Diák!

— Mi kell, cigány?

— Adj egy pofa bagót.

A diák elnevelte magát s így szólt;

— Jó. Vedd le a süveged, tedd össze a kezed, mondj el három miatyánkot, akkor adok.

— Micsoda? Nekem mered ezt mondani?

Hát engem csak olyan cigánynak nézel, mint a többit? Nem látod, hogy úr vagyok, pénzem van?

— Helyes, ha úr vagy, fizess. A bagónak két garas az ára.

— Nincs apró pénzem.

— Én meg nem tudok nagyból visszaadni.

— Adjál hitelbe.

— Cigánynak nincs hitele.

— Adjál prezentbe.

— Úrnak nem dukál.

— Megállj, diák, majd lesz nekem pénzem mindjárt. Látod-e ezt, tudod-e mi ez a pisztoly?

S neki szegezte a pisztolyt a diáknak. Ez hidegvérrel nézett bele a fegyver csövébe s könnyedén szólt

— Hogy az micsoda? Tilinkó!

— No, ha tilinkó, hadd fújjam el rajta az utolsó nótád. Mi a nótád, diák?

— Túrót eszik a cigány, haru.

A cigánynak erre a csúfságra leesett az álla. Sohse látott ő olyat, hogy valaki így komázzék a töltött pisztollyal. Még maga is meghökkent, hogy tán nem is pisztoly az a kezében. Megnézte, megforgatta s így kiabált!

— Diák! Én nem komédiázok. Pisztoly ez! Elsül!

— Nem hiszem, míg ide nem adod.

— No, ne hencegj, csak ide avval a két garassal.

— Ne bomolj, more.

— Ahó, megszeppentünk!

— Hát egy ilyen kutya legény előtt mint te.

— Hehe.

— Sose hittem volna, hogy ilyen bolond morét is lássak.

— Ehem!

— Már látom, hogy amennyi eszed van, még másra pocsékolod azt a kis puskaport, nem magadra. Hát jól van, nesze itt az összes pénzem. Háromszáz tizenöt krajcár. Ennyi maradt a legációból.

A cigány odatartotta a tenyerét, elvette a pénzt s vigyorogva csörgette.

— Igy la! vihogolt neki.

— Ohó, nem addig a, olvasd meg, hogy nem csallalak-e meg. Olvasd csak meg.

— Úrak nem szokták.

— Nem ám cigány, mert nem tudod.

— Én?

— Persze hogy te, nem ismered te meg a máriást a kongótól.

— Azért is megolvastam, de csak magamban!

S hozzáfogott egyik kezéből a másikba rakni át darabonként a pénzt.

Csak ezt várta a diák. Mint a villám csapott rá és egy szerencsés fogással kicsavarta a pisztolyt a meglepett cigány kezéből. Most hátra ugrott s nekiszegezte a fegyvert a morénak. Ez elsápadt a fekete bőre alatt s reszkette kezdett el jajgatni, mintha a hideg lelné.

— Jáj, jáj!

— Mi baj, cigány?

— Jáj tekintetes fijatal úr!

— Mi kell, cigány?

— Jáj nagyságos fijatal úr!

— Mi lesz, cigány?

— Felséges, kegyelmes úr! — sírt a diák s magában dörmögte: — Hogy a devla verje a fejem, mint az üllöt. Egyszer voltam zsidó, jáj nem is leszek többet!

— Mit morogsz, cigány? A nótádat? Mi az utolsó nótád?

A cigányban is felébredt az akasztófahumor s azt mondja:

Sose loptam életembe . . .

— Nem is fogsz, ha én befütyülök neked.

— Jáj, csak azt ne tegye a szentséges ifiúr, táncolok én így is.

— Hát kell bagó, cigány?

— Jáj keszenem, csakugyan van egy fájós fogom. arra jó lesz.

— Helyes. Van *eladó* bagóm.

— Megfizetek, könyörgöm. Van már apró-pénzem.

— Ejha, hol vetted?

— A lyukas hídon lettem, instálom.

— No lásd, én meg elvesztettem rajta a pénzem. Mulasd csak, mit leltél, hátha az enyimet találtad meg.

Jobban rászzegezte a pisztolyt, a cigány csak úgy ugrált kínjában.

— Jáj, tessék elfordítani, mert nem szeretem, ha rám ásit, magamra is rájön az ásitás.

— No, csak ne ugrálj more, szedd elő azt a talált pénzt.

— Még mind a tenyerembe van azon mód. Tessék, instálom.

— Nem csalsz meg? Mennyi ez?

— Az könyörgöm? — sok!

— Megvan mind?

— Hiszen olvasva adom!

— Te cigány, hisz ez csakugyan az én pénzem! No, jutalmul, amért mint becsületes megtaláló visszaadtad, rögtön adnék neked egy százast, ha volna.

— Nem baj, csokolom a kezét, majd megadja a fital úr, ha lesz miből.

— Meg; meg; adjál csak kölcsön, hogy ne maradjak soká adós.

— Cigány nem ad kölcsön.

— Adjál prezentbe.
 — Úr nem fogad el cigánytól prezentet, jáj!
 A pisztolynak igen nagy volt a respektusa, úgy hogy a cigány kénytelen kelletlen előszedte a piros kendőt újra s így szólt:
 — Hej, váj nem adom én azt hát se hitelbe, se prezentbe, hanem barátságból.
 — Látod, more, mindjárt így kellett volna kezdeni. Most már én is adok neked bagót, nem hitelbe, nem is prezentbe, hanem — barátságból.
 — Áldja meg a devla diákuramat, sohse legyen semmi baja, keze-lába ne törjön el, szeme sohase fusson ki, a nyavalyatörés ne verje hétszer a földhöz . . .
 — Cigány, úgy áldj tovább, hogy még mindig szól a furulyám!
 — Jaj — fakadt ki a cigányból a düh, míg csak úgy tajtékzott a szája — csak olyan csúnya szava ne volna annak a fulótáznak, mikor *nekem* szól.
 — Jól van, dádé, hanem most azt mond meg, hol született ez a három rajkó?
 — Ez, instálom? Nem is született, csak úgy termelt, nem is termelt, csak úgy költ, ki-költ, mint a gomba. Még nem is költ, csak ép idegondolódott. Egyszer csak azon vettem észre magam, hogy itt van a kebelembe.
 — Cigány! Most már semmi tráfa. Hol loptad ezt a pénzt.
 A cigány térdre borult, úgy kiáltotta.
 — Nem loptam, instálom, csak úgy rámragadt.
 — Hát hol ragadt rád?
 — Betéren, a pápista papnál.

— Igazat mondasz?
 — Sohse lássam meg többet a fiatalurat, ha nem igaz.
 — Jó, akkor elmehetsz. Majd én megmondom a tisztelendő úrnak, hogy misepénzre küldted vissza neki, a többi bűneidért, legalább engedni az eddigi vétkeidet.
 — Az isten áldja meg érte a diákuramat, úgy mint én.
 — Most elmehetsz.
 A cigány nagy hálálkodás után elment. A diák csak nézett utána, hogy nem fordul-e vissza alattomosan.

Egyszer megfordul a cigány s azt kiáltja:
 — Diák uram! Azt a furuglyát nem tetszik visszaadni? Csóko!om kezit, hat gyerekem van, azzal a kis tilinkóval keresem a kenyerem.
 — Nem, cigány, ezt megtartom a jó barátságunk emlékére.
 — Hát az én istenem adja meg jutalmul, amit tiszta szívből bívánok a fiatal úrnak kezére, lábára, nyakára . . .
 Ezzel nyaka közé kapta a lábát s elkarikázott.
 A diák pedig nevetve folytatta az útját s útba ejtette a betéri papot, ahol kiderült, hogy a cigány hazudott, meri nem olt lopta a pénzt. Ellenben a plébános úr jovialis, jókedvű ember volt, aki nagy dárídót rendezett a diák tiszteletére.
 Így mulatott minden faluban hazáig, se szolgabíró, se komisszárus nem tudta kisütni, honnan került a pénz.

ADY-MAXIMÁK

Óntalajunkból kiszakítani magunkat nem lehet. Néha siralmas ez a nagy kényszerűség. De törvény. Szent és hatalmas törvény . . .

*

Vallom és hirdetem, hogy nincs értékesebb, hatalmasabb és szebb, mint az élet. Mindig szép és mindenütt. Fetrengelt a lelkem sokszor porban is, sárban is. De mindig új és új magasságai jöttek az életnek. Az élet szent, szép, hatalmas és értékes valami. A sárban is szép, a szűz havasi tetőn is. Mert mélység és magasság az élet.

*

Az élet nem tör össze senkit. Mindenkinek annyit ad, amennyit el tud fogadni. Ha nekem majd kevesebbet fog adni, mint amennyit most remélek, az nem lesz igazságtalanság. Kevesebbhez volt jussom és erőm.

*

. . . legerősebbet is megállítja egy percre az a világ, amelyben mi, mai emberek élünk. Soha még

komplikáltabb, útvesztőbb, többet követelő világban nem élt Plátó két lábú tollatlan állatja. Minden idegszálunknak meg kell feszülnie, minden erőnket össze kell szednünk, hogy kétségbe ne essünk, el ne tévedjünk, össze ne roskadjunk. Hogy élni tudjunk, megélni és megmaradni. A legerősebbeknek is meg kell állania egy percre olykor, egy sziklára ülni s gondolkozni, hogy: hogy, mikor és merre? . . .
 Ez a Rodin szobra, ez élet szobra.

*

. . . Az élet a vallás kalendáriumában is tudott magának piros betűt kapni, mert Pünkösöd a termékeny életnek az ünnepe. Bódultan az élet szent mámorától száll felétek emberek, ez ének, mely nem tudom, hogy tolokodott most föl kurta-nadrágos multamból: „Szent Lélek Isten, töltsd be sziveinket épen, mennyei szent ajándékkal, szívbéli szent buzgósággal!”

De valami más melódiát hall a lelkem s valami mást mondanak általam a biblikus kenetességű szavak . . .

A világ tetején

Baktay Ervin könyve*)

A Mi Lapunk régi olvasói bizonyára emlékeznek még arra a cikkre, mely X. évfolyamunk 2. számában *Kőrösi Csoma Sándor* tiszteletre és csodálatra méltó személyiségéről rajzolt eleven képet. *Kőrösi Csoma Sándorról*, aki az állhatatlanság, a törhetetlen magyar akaratnak, az önzellenségnek és szerénységnek élő szobra volt s aki mindmáig büszkesége az ő munkásságára alapított tibeti nyelvtudományi kutatásnak.

Kőrösi Csoma Sándor „saját keze írásával megígérte“, hogy székely lelkének álmát valóra váltván, a regeli csodaszarvas nyomában megkeresi a magyarság őshazáját. Amit ígért, azt állta is, hősi kitarással, példaadó hűséggel — mindhalálig . . .

Példaadása, életének örök emléke löbb mint egy évszázad után végre megtalálta hivatott krónikását. *Duka Tivadar* doktornak, *Görgey Artur* Indiába emigrált néhai segéd-tisztjének érdemes műve**) — mely a szerző élelkörülményeinek alakulása miatt nem lehetett egészen hiánytalan — végre értékes kiegészítést nyert,

s mi *Kőrösi Csoma Sándor* csodás alakja iránt érzett hódoló tisztelettel és az új könyv írójának, *Baktay Ervinnek* tudományos kutató útja iránti

*) Baktay Ervin: *A világ tetején*. *Kőrösi Csoma Sándor* nyomdokain Nyugati Tibetbe. (A Magyar Földrajzi Társaság könyvtára. Szerkeszti Cholnoky Jenő.) Budapest, Lampel R. kiadása,

**) Dr. *Duka Tivadar*: *Kőrösi Csoma Sándor* dolgozatai Összegyűjtötte és életrajzzal bevezette. — Budapest, Magyar Tudományos Akadémia kiadása.

hálával helyezzük el a gyönyörű kötetet A Mi Lapunk könyvespolcán.

„Ez a könyv nemcsak útleírás — mondja a bevezető fejezetben Baktay Ervin. — Tárgya nem csupán az a szép és tanulságos út, melyet 1928 nyarán tettem Kasmirból Ladákba, vagy másképpen Nyugati Tibetbe. *Kőrösi Csoma Sándor* nyomdokait akartam követni, még pedig kifejezetten azért, hogy az ő tibeti életére s egykori lakóhelyeire vonatkozóan helyszíni adatokat szerezzek. Könyvem megírásában tehát éppúgy, mint annak idején utamon végéig, a nagy székelymagyar (ahogy magát szokta nevezni) járt előltem. Képzetelem és törekvésem mindenkor az ő alakját varázsolta elém, amint megy, megy, vándorol, mindig előre, mindig messzebb, mindig magasabba a Föld és a Tudás emelkedett régiói felé . . .“

„*Csoma* látnoki tekintettel mutatott rá arra az útra, melyen a komoly kutatásnak haladnia kell őstörténetünk nyomozásában. A tibeti nyelvkutatás sokkal, de sokkal többet jelentett *Csoma* idejében — s jelent még ma is — egyszerű lingvisztikai bogarászásnál, aminek talán sokan tartanak. A tibeti nyelv ismerete nyitotta meg a kaput a legrégebb és egyik legnagyobb világvallás, a *buddhizmus* megismeréséhez. Új, az emberi tudás és művelődés szempontjából felbecsülhetetlen fontosságú terület nyílt meg általa, és *Kőrösi Csoma Sándor* volt az úttörője. Élete tragédiája megtagadta tőle, hogy szíve legbensőbb vágyát követhesse

Ladákhi kislány. Baktay Ervin: *A világ tetején* c. művéből. Baktay E. felvétele

és magyar célja felé törekedjék, de nem vált az emberi tudás veszteségévé, mint ahogy semminő áldozat nem marad eredmény nélkül ezen a földön.“

„Nem szabad többé figyelmen kívül hagyni azokat az adatokat és leírásokat — írja tovább Baktay Ervin —, amelyek utam eredményeképpen Csoma egykori lakóhelyeit és tibeti életének körülményeit a bizonytalanságból és ismeretlenségből most szemléltető közelségbe hozták.“

Valóban, szemléltető közelségbe jut minden táj, minden esemény, minden adat, amely az úlleíró művészi írásában előtűnik megclevenedik és képzeletben mi is ott állunk Baktay Ervin mellett, amint útjának végén, a dardzsilingi temetőben gróf Széchenyi István szavait olvassa a nagy vándor síremlékén:

EGY SZEGÉNY ÁRVA MAGYAR
PÉNZ ÉS TAPS NÉLKÜL
DE ELSZÁNT, KITARTÓ HAZAFISÁGTÓL LELKESITVE

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR

BÖLCSŐJÉT KERESTE A MAGYARNAK
ÉS VÉGRE ÖSSZEROSKADT FÁRADALMAI ALATT.

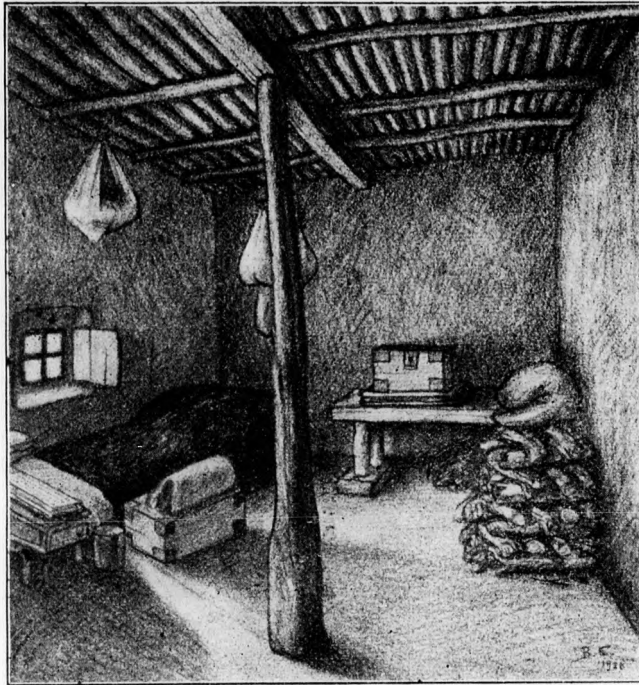
TÁVOL A HAZÁTÓL ALUSSZA ÖRÖK ÁLMÁT
DE ÉL MINDEN JOBB MAGYARNAK LELKÉBEN.

„Egy szegény árva magyar, pénz és taps nélkül . . . Lehet-e jellemzőbb, mélyebbre markoló szavakba foglalni Kőrösi Csoma Sándor életét, önfeláldozását, küzdelmeit? — írja Baktay Ervin megrázó erejű könyvének utolsó lapján. — A Legnagyobb Magyar megértette a másik Nagy Magyar lelkét, tragédiáját . . . Mert a világnak minden jelentős nemzete adott kiváló férfiakat az Emberi Haladás ügyének — de szegény, árva, nagyhitű embereket pénz és taps nélkül, egy nemzet sem adott többet, mint a mienk. De minél többet, minél igazabbat tudunk adni, annál

igazabb, annál különb emberek vagyunk. És minden látható eredményen túl ez a megismerés volt számomra a legbecsesebb élmény — így fejezi be szavait Baktay Ervin —, amidőn Kőrösi Csoma Sándor lábnyomát követve, Kaszmiron, Ladákhon, Zanszkáron, majd Kalkattán át eljutottam odáig, ahol a nyomok végeletnek a dardzsilingi temetőben . . .“

Esztendők óta kezezem, figyelem, olvasom azokat a könyveket, amelyeket A Mi Lapunkkönyvespolcán mint a magyar könyvtermés legjavát őrizhetünk és becsülhetünk mindannyian. E gyönyörködötő munkám közben ritkán került kezembe könyv, amelyet nagyobb örömmel, mélyebb meggyőződéssel tekinthettem volna egészen a magunkénak, Baktay Ervin könyve — úgy érzem — A Mi Lapunktáborához szól.

Vegyétek és olvassátok tette feszülő akarattal, nyitott elmével, magyar szívvel! Fenyves Pál

Kőrösi Csoma Sándor szobája a zauglai kolostorban. Baktay Ervin rajza. E.: A világ tetején c. művéből.

Hókaparó sóhaja

Sebesi Ernő

Ó égi manna, óh áldott fehérség,
Mily hideg Isten küldött furcsa ajándéknak?
A szintelen menyből bő vigasz ömlik,
Ujjong az izmom. nyargal a vérem
És itt tüntet csupasz nyomorúságom.
Zuhangoz rajtam a szeszélyes áldás,
Szorgalmas lapátom veri a ritmust.
Rég elolvadt hóember tompa árnya
Imbolyog fátyolos szemem előtt.
Égő ujjaim hegyén bizsereg a láz
S már játékból birkózom a hórengeteggel
S ha volna kis erőm: szörnyű hólapdával
Célbavenném az Isten ablakát,
Hogy rámmosolyogva megbocsájtón
Mint egy fáradt gyereket magához hívjon!

Az európai magyar kultúra ősforrása

Szlovenszkó

Irla: SZVATKÓ PÁL dr

Részlet a prágai magyar Új Munka Társaság elnökének egy nagyobb tanulmányából, melyet a Národnostni Obzor című előkelő cseh folyóiratba írt és a MAK prágai irodalmi szemináriumában felolvasott a szlovenszkói magyar irodalom történetéről. A tanulmány egészen a mai korig vezet el az olvasót, amikor már a szlovenszkói magyar szellemiség egy demokratikus polgári gondolkodás európai horizontjával nyugodt átmenetet képez a kultúréletben először feltörő paraszti és munkásirodalom felé. A Mi Lapunk e részlet közlésével ankétot indít a mi különleges kisebbségi magyar létünk szellemi kérdéseiről, főként a középiskolák felső osztályainak diákjai számára. Az ankét során foglalkozni fogunk a kisebbségi magyar irodalom tizenkét éves történetével s a ma feltűnő új, szocialista munkás és parasztszellemiség ígéréivel.

Hosszú ideig tartott, amíg a mai Szlovenszkón önálló magyar irodalmi élet fejlődhetett ki s hogy kifejlődhetett, a magyarság óriási kultúréleterejét dicséri. A magyar népnek az a része, amely Szlovenszkóba szakadt, a történelem folyamán nem élt soha önálló életet s váratlan önállóságában nem találta meg azonnal kultúrformáját. Míg Erdély magyarsága, a székelység szellemi tekintetben évszázadok óta bizonyos megkülönböztető távolságban élt Budapestről, a mikrokozmoszi lét állandó felkisértésével, addig Szlovenszkó magyarul a déli sávja s a szlovák vagy német vidékeken elszórt magyarsága a magyar makrokozmosz együtttható része volt, önálló vérkeringés és életfolyamat nélkül. Abban a pillanatban, amikor leszakadt, úgy maradt, mint a leszakadt kar, vagy a leszakadt láb, sutánbután, élettelenül. Aránylag nagy rész volt, a teljes magyar nemzetnek egy tizede, egyszóval az előbbi testrészhez hasonlóan megfelelően nem leszakadt kisújj, fül vagy lábujjhegy, hanem valóban teljes leszakadt kar, teljes leszakadt lábszár. Annyi, mintha a nyolcvan milliós német-ségből egyetlen oldalon nyolc millió vált volna le.

Van egy elmélet a periféria- és nem periféria-kisebbségekről. A svájci franciák vagy németek, vagy akár a csehszlovákiai németek, periféria-kisebbségek, ami annyit jelent, hogy nem lényeges részei a nemzeteknek s bármekkora is, aránylag csak levált fülek, kisújjak, amelyek

elvesztése nem befolyásolja különösképen a viszsamaradt test életét. Bizonyos tekintetben az erdélyi magyarság ideszámítható, annyira távol van a központtól és annak nemes szerveitől, távolvoltában annyira megszokta a külön életet, hogy a leválás nem okozott életkrízist. A leválók százaléka ugyan nagy volt, de a földrajzi és a szellemtörténeli helyzetnek megfelelően a folyamat inkább kettéválást jelentett, mint véres kettészakadást.

A szlovenszkói magyarság sem számbelileg, sem földrajzilag, sem fejlődéstörténetileg nem periféria-kisebbség. Alig hetven kilométerre kezdődik Budapestről, a régi központi szervtől, nem csoda, ha a szakadás sebhelye nehezebben heged, mint például a csehszlovákiai németégnél, mely nagysága ellenére tipikusan periféria-kisebbség: óriási távolságban a nemzet központjától, rég megszokott önálló élettel, mert a periféria kerületei mindenütt kénytelenek önálló életet élni, s aránylag nem olyan tömeggel, amelynek távozása érzékenyen érintette volna a németiség egészét. A szlovenszkói magyarság 1918-ig nem ismert önálló fejlődést. Kultúrájának életét sejt-magját Budapest jelentette, ide futott össze minden érték. Sokáig tartott, amíg a levált részben új sejt-mag fejlődött ki, de az élet örök törvényei alapján az elszakadás óta eltelt idő alatt ez is megtörtént. A kultúra kristályosodása megkezdődött. Hatalatlan erő, óriási életösztön kellett hozzá. Mindennél jobban dokumentálja ez a magyarság életerejét.

Az a magyar kultúra, amely a magyar művelődés egészéhez viszonyítva kétségtelenül hatalmas arányokban hullámzott az elmúlt időkben a mai Szlovenszkó területén, elválaszthatatlan része volt az egyetemes magyar szellemvilágnak. Nem akarok túl régi időkig nyúlni s elég, ha megemlítem, hogy a magyar könyvnyomtatás hős-kora földrajzilag Szlovenszkóra esik. 16–19-ik században a nagyszombati, a kassai, a szepességi nyomdák szállították a legbőségebben a magyar könyveket. A magyar nyelvet Pázmány Péter tette bőségesen újjá Nagyszombatban a 17-ik század elején s 1636-ban ugyanott megalakította az első magyarnyelvű egyetemet. A magyar nyelv Szlovenszkóról indult első hódító útjára, mert itt folyt le ugyanaz a reform, amit a németek számára Luther és a prágai kancellária egy évszázaddal később elvégzett. Jellemző, s a mai szlovenszkói magyar íróknak önbizalmat és elhivatottságtudatot ad, hogy a második startolás ugyancsak Szlovenszkóról történt: Kazinczy Ferenc nyelvújítása Kassán, a 18-ik század vége felé. Az akkori

magyar irodalom leglényegesebb eseményei a mai Szlovenszkon játszódtak le ép úgy, mint a kultúrellet egyéb fontos kirobbanásai, különösen a politikai nekilendülés Pozsonyban. Szlovenszkon viharzott el Madách Imre élete, Tompa Mihályé Gömörben. Kármán Józsefé Losoncon, Jókai Móré Komáromban indult meg s elejétől végéig szervesen idetartozott az egyik legnagyobb magyar prózaírónak, Mikszáth Kálmánnak művészete, amely már nemcsak helyileg, hanem tartalmilag és eszmeileg is magán viseli a miljö bélyegét és magasnívóju szlovenszkoí regionalizmust jelentett.

Ez a néhány kiszakított példa annak igazolására szolgál, hogy mily bőven csurgott Szlovenszkon a magyar kultúra hagyománya. Irodalmunk néhány legnagyobb neve és tette innen indult útnak, vagy itt hatott a legerősebben. A példák bebizonyítják, hogy külön szlovenszkoí magyar kultúráról sohasem beszélhetünk azelőtt, ellentétben az erdélyiekkel, akiknek külön kultúrregionalizmusuk volt. Ami Szlovenszkon lejátszódtott, az *magam a magyar irodalom volt*, nem mellékvonal, hanem a fővonal egy része. Viszont a nagy multból és közelmultból arra következtethetünk, hogy a szlovenszkoí talaj pompásan preparált a magyar kultúrkítörésekre, szinte húmusza a magyar kultúrának, ősforrás, erőtrejtő megrágyázott szántó, amelyből a jövőben ép úgy elementáris magyar kultúrlettek nőhetnek ki, mint a multban. Ez a megismerés nagy önbizalommal tölti el a szlovenszkoí magyar kultúrmunkásokat s reményt, missziós tudatot ad nekik. Egyúttal megmagyarázza, hogy az alig egy millió kisebbségi magyar között Csehszlovákiában miért oly intenzív a kultúrvágy és miért törnek elő ebből a talajból minduntalan új szellemforrások.

Minden tájnak, ha egyetlen nép lakja is, különös zamatja van. Minden tájlelket sajátoságos összevetők alkotnak, s a szlovenszkoí magyarság kultúrmegnyilvánulásainak aláfestése sem nélkülözheti az egyéni sajátosságokat, különösen akkor, amikor Szlovenszko, a legérdekesebb népi vegyületet adja. Külsőleg-belsőleg nem nagy a különbség a szlovenszkoí és a magyarországi magyar között, de eleve meg kell állapítani, hogy a fajkeveredés a szlovenszkoí vidéken jóval nagyobb volt a magyarországinál és az idegen kultúrbehátások erőfoka sokszorosan felülmúlta az alföldi vagy a dunántúli méreteket. E tények következményei nem maradhattak el. Különösen a városokban virágzott egy módosult lelkű magyarság, a tökéleteseknek nevezhető szlovenszkoí városokban, amelyek évszázadokig közvetlenül német, tehát európai befolyás alatt állottak és nem ismerték a törökök ernyesztő, keleti igáját. Ősi polgári kultúra uralkodott bennük s az alföldi tanyák, falvak és kastélyok rendszerével szemben ugyanolyan zárt, demokratikus egységet jelentettek, mint Európa más vidékein is a polgárság városai. A város német volt, a vidék szlo-

vák, ebben a millióben fejlesztette ki a maga nemzeti kultúráját a magyar. A szlovenszkoí magyarság e meghatározó előzmények után a turáni magyarsággal szemben indogermán magyarságnak nevezhető, különösen az eddig egyedül kultúrát hordozó városi polgár. Valóban, annyi benne a szláv és germán faji elem, az átvett, megemészelt és fölháznál nyugateurópai kultúrmentalitás, hogy nehezen jelezhetjük egy keleti faj vignyettájával. Már nyugateurópai típus, gondolkodásában, életmódjában egyaránt.

Ez a nemzetrész a magyarság legnyugatibb ága. A szlovenszkoí magyarság, melyben az alapvető paraszti és nemes elemen kívül sok az idegen elem, talán józanabb a magyarországinál s jobban beleillik az európai sémákba. A szláv melankóliától kezdve a szlovákok családi érzésen, egyszerűségeen át a cipszer takarékosáig és osztrák zsoviaalitásig, a német rendszeretettől az ellentmondó magyar szertelenségig számtalan hatás rázta át és szervesebben ismeri a külföldet, mint magyarországi testvére. Intelligenciája régóta két, vagy három nyelvű. A „szlovenszkoí magyar“ szerény s kissé talán félszeg szlovákos, németes nyárspolgáriassága gyakran jóakarattal megmosolygott sajátossága volt már évtizedekkel ezelőtt a magyar nemzet kárpátalji részének. Az írók közül a nagyon európai, minden szertelenségtől mentes és nagyon realista Mikszáth Kálmán látta meg először élesen és tisztán a rokonaitól megkülönböztethető „felvidéki ember“-t.

Nyilvánvaló, hogy a különbségek az államfordulat előtt alig jelentkeztek s az akkori egyetemes magyar életforma Szlovenszkon is diadalmasan uralkodott. A prevrat után a másságok jobban kifejlődhettek. Régi tény, hogy a szlovenszkoí magyarság európaibb a magyarországinál, ha nem is a fölhalmozott kultúra mennyiségében és minőségében, föltétlenül színezetében és belsőességében. Megértőbb, előítéletektől mentesebb, hűvösebb, kritikaibb, nem annyira úri, mint inkább polgári, szerény és demokratikus. Az önállóságra nem szokott részben a fajkeveredés, a helyzet és az idegen kultúrbehátások determinációja lassan jelentkezik. Ez az indogermán magyarság korántsem ragyogóbb a magyarországinál, de egy-két elütő vonásával új utakat mutathat az európaiasodás terén, s ha a magyar kultúra bárhol is elernyedne, a Szlovenszkon élő sajátos magyar mikrokozmosz vérének átömlesztésével talán talpraállíthatja.

T R É F A

A cigány így imádkozik a papnak :

— Atyának, Szenlélek nevében.

— A Fiúnak is, azt ne hagyj ki!

De csak nem megy az imádság. Erre a pap így szól :

— Ha jól fogsz imádkozni, kapsz egy méter kukoricát.

A cigány újból rákezd az imádságra :

— Atyának, Szenlélek . . .

— Hát a Fiú hol maradt? — kiált rá a pap.

— Azs kintt vár, kenyergem, a kukoricára.

Legkiválóbb harcirepülőnk

Világszerte egymást követik két esztendeje már a háborús könyvek, filmek és szindarabok. Miért e lázas emlékezés? miért tépik fel a lát-szólag már-már behegedt sebeket? miért kiálljuk ki mindazt, ami mint lidérc nyomon követ? A nagy hűnös vissza-visszatér vétké színhelyére, az emberiség újra átéli szörnyű tettét: a világ-háborút.

Ebben a nagy emlékezésben meg kell szólnunk mindannyiunknak, el kell mondanunk, amit átéltünk, tanúvallomást kell tennünk és beszélnünk kell a tíz millió halott képviselőiben is. Nem szabad engednünk, hogy meghamisítsák a négy esztendő igazi képét, örködnünk kell rajta (ez az a poszt, amelyre Ady állított: őrzők, vigyázzatok a strázsán!). Remarque könyvében Kantorek tanár diákjai lelkében rajongást ébresztett és szított a hősökért, a „diadalért“ . . . a háború utáni pedagógusok legszentebb kötelessége, hogy szembeszálgassanak az idő, a távlat legendákat szövő erejével és az ifjúság előtt leplezzék a „hősiességet!“ Ne engedjék, hogy újra el lehessen kábítani „hősi mesékkel“ egész nemzedékeket. Beszélünk kell a hősök nevében.

— 1918-ban, a végeláthatatlan lövészárkok sok nyomorult, szegény proletárját, már talán Kantorek tanár sem merte, mint a fiatalos vágyódás célpontját, mint nimbuszos hőst, az ifjúság elé állítani. Tulságosan gépezet volt már akkor a háború, tulságosan csak alkatrész az ember . . . apró kerék, amelynek forognia kell, forognia, forognia, amíg át nem tüzesedik, amíg ki nem kopik, amíg szét nem pattan. Ez aztán hősiesség! . . .

1918-ban már csak a harci repülőket, a légipárbajok vakmerő küzdőfeleit, lehetett az egyéni hősiesség, a halálmegvető bátorság régi jelzőinek fényével övezni . . . Ő értük lelkesedett 1917-ben és 18-ban az ifjúság, ők voltak a sztárok, az ő fényképeiket árulták a papirkereskedők, ő róluk jelentek meg könyvek, csakúgy, mint ma a filmsillagokról, a sportchampionokról, mintha csak sport és üzlet lett volna az ő tevékenységük is.

Hősök, harcirepülők . . . a háborús emlékezés e fejezetéhez nekem is hozzá kell szólnom. Beszélnem kell egy halott nevében, akit akkor az osztrák-magyar hadvezetőség gyakran nevezett „legkiválóbb harcirepülőnk egyikének“ . . . akinek mellén már nem volt hely a kitüntetésekre, aki lelőtt vagy húsz olasz repülő . . . aki tehát minden kelléknek megfelelt: „hős“ volt. Idéző jelbe teszem a szót, mert tudom, tiltakoznék ellene . . . S hogy a lelkében mi ment végbe, arról kell szólnom. Röviden előrebocsátom, hogy pozsonyi volt, fiatal volt, igen érzékenylelkű. Csak három reált végzett, mert akkor

is már jobban érdekelték a gépek, mint az a sok különböző tantárgy, amit tanulnia kellett. A fémipari szakiskolába ment, ott, úgy tudom, igen tehetséges tanulónak bizonyult. Aztán jött a háború, bevonult. Csakhamar repülő lett . . . harcirepülő . . . hős. En kétszer voltam vele együtt, egyszer nálam volt és arról beszélt, milyen jó a lövészárkok közkatónájának, akinek parancsolnak, akit hajtanak, aki nem tudja, mit csinál, és milyen borzasztó neki, aki vadászik az ellenfélre és párbajban lövi le, látja, amint zuhan és az égő sáv a szívébe vág: Istener, mit szól az anyja!? . . . Másodszor üzent értem, szaladnom kellett, csak néhány percre szállt le az utász gyakorlótéren, könnyű kis egyfedelűn . . . néhány szót váltottunk, a gépet magyarázta, aztán felszállt . . . félkört írt le, integetett és elrepült Nyugat felé . . . Nyugaton akkor Pokol volt.

Egyellen levelem van tőle. Májusban küldte, az Élet hónapjában. Mindaz, amit eddig írtam, eltűnhet mellette: szó, beszéd. A levélből lélek, szenvedés, kalvária szól, csak azt hallgassátok. Ugy közlöm le, ahogy kaptam, dokumentum gyanánt.

„Kedves Jenő! Őszinte csodálat fog el ennyi idealizmus láttára. Négy év előtti Énemet látom visszatükröződni kedves írásában. Nincs fogalma, mily megnyugtató jóleső érzést váltott ki levele bennem, amiért önnek őszinte köszönetet mondok. Régen s azóta többször ígértem, hogy bővebben fogok írni — nem bírok, nincs erőm! Leírhatatlan hangulatban vagyok hetek óta. Ha módjában van, olvassa el Henri Barbusse „Tűz“ című munkáját, a „Kultura“ kiadásában. Abban sok olyan hangulatképre fog találni, amely fedi mostani lelkiállapotomat, avval az eltéréssel, hogy fizikailag ugyan kevesebbet kell szenvednem, de viszont ment vagyok minden tömeghatástól, egyedül becsületérzésem az, mely mint egy erkölcsi kényszer vonszol bizonytalan sorsom felé, megrázó lelkitusákat idézve fel bennem, melyek lassan megörlődnek. Visszavágyom azután a gondtalan, gyorskezü fiatal katona után, aki valaha — voltam. Másokat a saját szerencsétlenségük tör össze vagy formálja át komoly emberré, engem a mások szerencsétlensége. Ha ismerte volna nemrég Budapesten lezuhant barátomat, akinél látogatóban voltam. Vigasztalan vagyok, mind-

untalan könnyek törnek szemeimből elő, nem tudom elhinni. Egyetlen szavam van csupán:

Borzasztó! Elég volt!

És nem ő az egyetlen! Magam maradtam. Szeretnék bosszúálló lenni, de kin töltsen azt ki? Annál józanabb vagyok, semmint ellenségeimet öljem vagy nem tudom milyen névvel töltem elválasztott embertársaimat. Ezer korona jutalmat tűztek ki egy lelövésért, ha nem muszáj, a kis újjamat se mozdítom!

Arra kérem, ne értse félre szavaimat és én . . . kedves szüleit, nővérét szívélyesen üdvözölve maradok, őszinte, fáradt barátja Jóska.

Südtyrol, 1918 május 18.“

Kell ehhez a levélhez valamit is hozzáfűzni?! Tisztalelkű, gyengéd, jóembereknek így éltek vissza négy éven át természetes becsület-érzésével és beléjük oltott kötelességérzetével. Így taszították őket pokoli lelkitusába saját lelkiismeretükkkel, így aknázták alá egész érzésvilágukat, útálatot keltve önmaguk iránt, mert nem lehet büntetlenül embert ölni és nem lehet az emberölést semminéven, semmiféle céllal igazolni a lelkiismeret előtt. Ez az önmagával összeütközésbekerült, borzalmas lelki kínokat szenvedő ember . . . ez, a hősöknek kikiáltott harcossal igazi arca és ezt nem engedjük elkenődni, ez nézzen rátok, fiúk, leányok, úgy, ahogy

mi láttuk, görcsösen vergődő vonásokkal és mondja el: ez az igaz, minden egyéb hazugság.

Folytassam a történetet?! Mondjam el, hogy az idézett levélre én azonnal válaszoltam, 6 oldalt írtam tele lélekből jövő lehetetlen frázisokkal és hogy ez a levelem visszajött, mert közben „Kiss József tiszthelyettest, legkiválóbb harcirepülőink egyikét légiharcban lelőtték!“

Én akkor még „jó“ fiú voltam, engedelmesen hittem, hogy mindennk úgy kell lenni, ahogy a nagyok mondják. De ez a levél, Kiss József halála, valamit megmozgatott bennem: egyszerre világosan láttam, hogy visszaéltek a mi gyermeki hiszékenységünkkel és az, amit különböző magyarázatokkal, kötelességteljesítésnek, a becsületmezejének hazudtak, a legcsúfabb emberi gonoszság színhelye, amely megöli millióknak nemcsak testét, hanem lelkét is. Tizennyolc éves voltam, katona voltam. A parancsszókra tovább masiroztam. De lelkemben közben mindig érettebb lett a meggyőződés: amire itt kiképeznek, hallatlan gonoszság. És akármit mondanak róla, gonoszság marad. Hősiesség pedig csak az, kiállni és kikiáltani ezt az igazságot, leleplezni a gonoszságot. Nyilant hitet tenni és munkába kezdeni egy olyan emberiségért, amely ilyenre képtelen. Sokért nem adnám, ha ilyen öntudatosan éreztem volna ezt 18-ban is és eszerint cselekedtem volna. Amit a mi nemzedékünk elmulasztott, azt nektek, az utánunkjövőknak kell megvalósítaniok: az éber lelkiismeretet, amely résen van és nem engedi magát „hősi mesékkel“ elkábítani. Csak az igazat keresi, csak azt vallja és amelleit megmarad.

Kranmer Jenő.

HAJNALBAN MONDOM

Ébredj föl kékszemű!

álmaid csigalépcsői fölött aranypacsírták énekelnek
s a fenyők között

nedves szemekkel ugrálnak a mókusok.

Hidd el, ez a legszebb hajnal a világon.

A Tátra csúcsai egész éjszaka virrasztottak,

mint fizetett zordon koldúsok gazdag halottak fölött.

De lenn a völgyben, gubbasztó sápadt falucskák előtt
elaludtak a Krisztuskeresztek.

Ki fogja mármost megváltani alázatos szegénységteket
gyérfüstű viskók?

Juhaitok felhőbetévedve sírnak a sasröpítő hegyen,

fáj neked, hogy a pásztor tilinkója nem talál feléjük

s ösvényen állva, napos erdők fölött, sóhajtod a völgynek

jóságosan:

ne féljetez, árva emberek,

az Isten nagy harangvirág-kezevel

rátok támaszkodott

ma reggel.

A játék és a munka iskolája

(Beszámoló a moszkvai új népis-
kolák prágai gyermekkiállításáról)

Írta: ADRIÁNYI LÁSZLÓ

Kiállítás? Pedagógiai kiállítás? Az orosz gyermeknevelésről? Az SSSR* iskoláinak berendezéséről? A tárgy rendkívül érdekl. S még hozzá ingyenes a megtekintése? No, ezt föltétlenül megnézem. Félhat. Nyolcig van nyitva. Helyes. Gyerünk!

Sietve megyek fel a prágai pedagógiai intézet lépcsőin. A nyilak mutatják az utat. Megállok a kiállítási terem nyitott ajtajában. Már látom köröskörül a könyveket, a felfüggesztett rajzokat, festményeket. De mi, mi lehet az ott a közepén? Talán bábszínház? Már indulok is felé. Ceruzát nyomnak a kezembe. Beirom a nevem egy jó vastag vendégkönyvbe. A fele már tele van. Ajánlanak fényképeket. Egyelőre nem veszek. Hanem, kérem, adjanak mellém jó vezetőt. Igen: előzékenyek. Azonban a magyarázók el vannak foglalva. Vasárnap van, sok a látogató. No, nem baj. A terem különben sem nagy.

Sietek hát felcsigázott kíváncsiságomat kielégíteni. Nézem, nézem a bábszínháznak vélt alkotmányt ott a közepén. Elég nagy, tömör hatoldalú hasáb. Minden oldalán egy kis kivilágított színpad üveg alatt. Az egyik tengerpart. A vizen egy kezdetleges indián csónak, egy vitorlás, odébb meg gőzhajó. — A másik színpadocskán t rmészethű hegyoldal. A felső úton egy szekér. Lent az alagútból egy vonat jön ki. S ime Stephenson első gőzmozdonya húzza. Vele szemben meg lóvonat döcög. — Egy másik oldalon kezdetleges nyomdaműhely. A gép fából. A dolog egyre jobban érdekel. Az egész tömb fölött forgó kalap. Rajta körberakott könyvek. A könyvek fölött arcképek. Belűzöm az orosz írást s ime: Fulton, Stephenson, Gutenberg, Edison, Popov Stefán, orosz keleti tudós és utazó és még sok más kutató és felfedező.

Épp ott magyaráz az egyik vezető. Kérdéseimre nagyon szívesen felel. Oroszos csehességgel. Ugy, ahogy, megértem. Különben is a készülék maga beszél. A tetejére van írva: keressd meg! A gyerekek megkeresik, melyik képhez melyik könyv és melyik felfedező tudós, szerző neve tartozik. Megjegyzik és könnyen, szinte játszva tanulják.

Oldalt két kis gyermeknek nagyon tetszik valami. Egy táblán különféle rajzminták. Csupa állat. A legkülönfélébb fajtaból. Ügyesen, pár vonással élethűen ábrázolva. Oldalt összeírva az állatok nevei. Minden név előtt és minden állat

alatt egy-egy fémgombocska van. A felső sarokban elhelyezett elemből két elektromos vezeték lóg le. Az egyiket a kép alatti, a másikat a név melletti gombbal kell összekapcsolni. Ha eltalálta a gyerek, tehát tudja, hogy hívják az illető állatot, legnagyobb örömeire kigyul fent a kis körte.

Hasonló ügyes s általában a valóságban létezőt ábrázoló rajzminta sok van a teremben. Egyszerűek. Határozott vonásokkal, vagy pár ecsetvonással, egy kis árnyék és kész. A legtöbb mellett ott a másolat. A vezető külön felhívta figyelmemet, hogy a művész mintául szolgáló rajza és a gyerek másolata közt sokszor semmi észrevehető különbség nincs. Láttam egyszerű árnyképet: földműves az ekeszarvánál. Gyári képmények. Hidak. Ügyes ceruzarajzokat, egyszerű, kifejező, jobbára nagy vonásokkal vont festményeket.

A terem elején van egy könyvcsoport a forradalm előtti, régi Oroszországból. Mindenféle mumusos szörnyeteg a képeskönyvekben. Boszorkányok, varázslós, trónon ülő királyok. Fölötté a régi rajzok. Táncoló alakok. Tarkabarka ruhák. Sok bizony igen esetlen.

Kezdem sejteni, hogy nem hetedhétországra szóló lakodalomról mesélnek a gyerekeknek az új könyvek. Technikáról, történelemről, felfedésekről, társadalmi életéről írnak. Sajnos, részint a cyrill-betűk s a nyelv, részint rövid időm miatt nem tanulmányozhattam át eléggé a könyveket. Az egyik, igen jellemző, bemutatja, elmesei a gyerekeknek mindazt, amit, hogy ugy mondjam, átél egy folyó, amíg eljut eredetétől torkolatáig. Tehát népek, falvak, városok, folyók, hegyek, tengerek elevenednek meg a maguk varázslatos természeti érdekességében a gyermek előtt. De ez csak egy a sok és nagyon sokféle könyv közül. Valamennyi annak a felismerését bizonyítja, hogy a gyermeknek is az kell, ami a felnőtteknek. Valóság. Őt is az igazság érdekli. A tények. Ezekben kíváncsisága kielégülést nyer. Ami igaz, az érdekes, szép. Az élet adja a regényeket is, Tehát kellő formában, könnyen s érdekesen a gyerekeknek is elsősorban valóság kell.

A könyvekben több kép eredeti gyermekrajz. Semhogy sokszor felnőtlnek keljen beleélni magát a gyermek megfigyelőképességébe, ahelyett jól sikerült gyermekrajzokat, vagy festményeket tesznek többször a könyvekbe. Ez természetes, közelebb áll a gyermekhez és kifejleszti a tehetségeket, növeli az érdeklődést bennük.

Megtudom, hogy nemcsak a könyvek illusztrációja közi, hanem a falon függő rajzok, fest-

* SSSR a „Szocialista Tanácsköztársaságok Szövetsége” rövidítése orosz nyelven. A szövetség a régi Oroszország helyén keletkezett. Székhelye Moszkva.

mények között is sok eredeti gyermekmunka van. A falon néhány kartonlap függ. Egyik oldalán gyermekrajz, vagy festmény. Másikon felnőtt vagy mondjuk, hogy művész munkája. Például a gyerekek lefestett egy macskát. Igen szépen. Majdnem csak egy színnel, de jellemzőn, határozott körvonalakkal. A másik oldalon levő állat, a felnőtt műve, gyermekek számára, valahogy mesterkétebb, avagy nehéz, távol áll a gyermektől. Kérték a közönséget, fordítsa a lapokat arra az oldalra, amelyik neki jobban tetszik, vagy mondjuk, amit megfelelőbbnek tart a gyermekek számára. Az első esetben is, de a másik szempontból majdnem kivétel nélkül a gyermekek javára dőltek el a vélemények. S épp ezért, ha minta kell, sokszor a gyermekek arra megfelelő munkáit használják.

Egy csoport könyvnél a következő felírás: az októberi forradalom keletkezése és előkészítése. Következő csoport a forradalomról szól. Tovább még egy-két ilyen csoport. Képzeliük el például nálunk, hogy egy gyermekkönyvtárban egy csoport a 48-as forradalom előtti időkről szól. Elbeszélésszerű történetek, történelmi képek a gyermekeknek az eseményekről, Kossuthról, Tán csicsról, Petőfi ről. Petőfi versek. Vagy mondjuk egy könyvcsoport a csehek és szlovákok küzdelmeiről a háború előtt és alatt. Ezer és ezer ilyen összeválogatott elbeszéléscsoport vagy egyéb. Mit jelentene ez? Ha csak megnézik, el se olvassák, akkor is erőt ad az ifjúságnak. Persze objektív és helyes szellemű könyveknek kell lenniök, hiszen nevelniök kell.

Megkérdeztem, hány éves gyerekek olvasják ezeket. Általában úgy 6 évtől 12—13 évig, sőt 15-ig. Persze ezen kiállítás anyaga több iskolából való. Több csoportból. Ez innen, az onnan, mondta a vezető. Hisz azt el is tudom képzelni, hogy csak a legjellemzőbb és legújabb, legérdekesebb dolgokat hozták.

A kiállítást egy moszkvai tanár szervezte s vezeti. Úgy gondolom, ebből magyarázható, hogy a szabadban való munkára nevelés, például

a kertészkedés nincs eléggé képviselve a kiállításon. Úgy emlékszem, csupán néhány ilyen tárgyú fényképet láttam. Persze erről is jó lett volna látni s hallani.

S hát a betűket, az írás olvasást hogyan tanulják meg a kicsik, kérdeztem. Itt most csak egy különösebb példánk van, mondta. Ki van akasztva egy posztóval levont tábla. Lent fiókokban, ábécérendben, ugyancsak posztóból kivágott különböző színű betűk. Épp játszik velük egy kislány. A nevét rakja ki a táblára. A betűk odatapadnak a posztóhoz s könnyen le is szedhetők. Most szépen ábécérendben visszarakni a betűket! Úgy, mondta a vezető.

A betűk, valószínűleg a közönség kedvéért, latinok voltak. Megkérdeztem, nem tanulják-e, vagy nem térnek-e egészen át a latin betűkre? Egyelőre igen bajos lenne, volt a válasz. Azonban az északi kis népek már latin ábécét kaptak. Azért „kaptak“, mert némelyiknek, például az eszkimóknak eddig nem is volt. Általában most ott is, voguloknál, osztyákoknál, zürjéneknél, mindenütt igyekeznek minél több s jobb iskolát szervezni, mondta a vezető. Erről eszembe jut, hogy a budapesti Ötvös-kollégiumban találkoztam egy ismerősöm egy zürjénnel, akit a zürjén szovjet küldött ki, tudományos téren, nyelvészeti tanulmányútra.

Most látom csak, mégis mennyi mindent láttam, az első pillanatban még egész kicsinek látszó kiállításon. Hisz még igen sokat meg sem említettem.

Az egyik sarokban ismét egy, ezúttal forgós négyoldalú tömb.

Az első oldalon a cári gyermekszoba tárul elénk. A cárevicsot tanítja a nevelője. A földön szegényes kinézésű kis gyerek kuporog. Ha jól viselkedik, ha meghunyászkodik, akkor talán részben ő is hozzájuthat ahhoz, amihez a cárevics. Főnt elsárgult könyvek, tele sisakos, pán-célos, forgós vitézekkel, testőrökkel.

A második szinpadocsán elegáns, díszesen öltözött család. Gazdagon terített asztal. Névnapi ünnepelnek. A gyerekek, egy kislány s kislány,

A régi gyermekszoba képe a moszkvai népiskolák prágai kiállításán

úgy látszik, a nevelőnő támogatásával köszönlőt mondanak. Fölöttük nyilván a korbelt gyermekversikék, képeskönyvek. Minthacsak nálunk oda-velíténék a diszmagyaros, kisebb-nagyobb méltóságú nemesi osztály, vagy a tekintélyes polgári családok gyermekeit. Az úri gyerekeket. Föléjük meg, mondjuk, Pósa bácsi verseit és Cilike viszontagságait. Körülbelül így érzékeltetik, szinte szórakozás, érdekesség keretében a gyermekekkel a polgári gyermekirodalmat.

A harmadik oldalon legszomorúbb a kép. Sötét, alacsony protetárszoba. Szedett-vedett bútor. Az asztalon egy fazékban krumpli. Sötét világítás. Valami könyv van ugyan az asztalon. De ime fönt holmi rémregényt találok. A mi proletár gyerekeink is ponyvafüzeteket, cowboy históriákat, defektívregényeket olvasnak csak.

A legújabb, szinte még nyomdászágú, forradalom utáni könyvek alatt a szinpadocska szép olvasótermet mutat. Munkások, diákok, újsággal, könyvvel a kezükben ülnek a kényelmes székekben. Minthacsak a prágai főkönyvtár olvasótermét látnám. Így látják meg a gyerekek a korok közti különbséget. Látják a fejlődést.

A teremben több kis kerek asztal van. Az asztalok lapján kivágások, felírások, könyvlapok. Azt hittem először, hogy valami társasjáték. De nem. Tévedés. Az asztallap sarkán ilyesmi olvasható: szociológia, ulirajz s hasonlók. A kivágásokban a könyvlapok az egyes tudományágak gyermekirodalmához, vagy más csoportokhoz tartoznak. A gyermek a könyveket aztán kikeresheti a könyvtárban. Bizonyára mindenütt a gyermekek korának megfelelő könyv van. Ugy hiszem, sokszor hajlamaik, érdeklődésük szerint választanak. Ha mást nem, legalább megismerik kívülről a könyvet s megjegyzik a címét, a szerző nevét, a könyv műfaját, hovatartozandóságát.

Az egyik sarokban egy kis szekrény van. Benne van néhány ruhadarab s egy indián báb. Az egész nem nagy. Csak modell. A valódi nagy szekrényekben, az iskolákban tényleg különféle: indián, japán, kínai s egyéb ruhák vannak. Természetesen orosz, finn-ugor, török, tunguz, mongol és egyéb népviseletek is SSSR különböző vidékeiről. A gyerekek fölöltöznék akármelyikbe és úgy játszhatnak. Ősmerem a gyerekek természetét. Tudom, mennyire szeretnek öltözködéssel játszani. Különösen a kislányok. El tudom képzelni, milyen öröm ez számukra. S az iskolában! Közben pedig a tanító közreműködésével néprajzi ismereteket sajátítanak el.

Oldalt a falon hosszú sor fénykép lóg. Képek a moszkvai s más iskolákból. Kár, hogy nem néztem meg jobban mindegyiket. Tudom, hogy játszó gyerekek, iskolai szekrények, a kiállításra is látható dolgok s hasonlók voltak rajtuk. Határozottan emlékszem, hogy egy jókedvű arc japán ruhából mosolygott elő. Néhány képen a szorgosan dolgozó, tanuló, sürgölődő-forgolódó gyerekek között a tanító magyaráz, mu-

toogat, beszélget velük. Másutt, két nagyobb képen, meg a sajtó uraiként mutatkoznak a gyerekek. Nagyban dolgoznak nyomdagépükön.

A terem sarkában be is mutatnak két ilyen kicsi, de főkéletes, új gépet. Ez is az iskolai felszereléshez tartozik. A gyermekek maguk szedik a betűket. Az egyik gépbe üvegklisé lehet tenni. A gyerekek maguk veszik a rajzokat az üvegbe. Láttam egy ilyen rajzot. Egyszerű, könnyen karcolható vonások. Egy fenyőág. Mögötte kis mokus. A rajz s a nyomtatott kép között semmi különbség sem volt. De nyomtatnak mindenfelét.

A másik gép sokszorosító. Több minta látható egy asztalon a különféle nyomtatványokra. Egy, két, háromszínű nyomás. Apró és nagy betűs. Néhány könyvön bemutatják a különbséget, a jó és rossz papír között.

Egy polcon az olvasás higiéniája látható. Hogyan nem szabad olvasni? Egy férfi az ágyban lapoz egy könyvet. Alacsonyan fekszik. Az asztalnál egy gyerek leveskanalazás közben olvas. A fűvön meg egy heverészve olvasó kislány.

A gyerek tényleg majdnem egész napját az iskolában tölti? Ott tanul, dolgozik, játszik egész nap? Igen, feleli vezetőm. Persze közben hazamennek. Ebédkor vagy két órára. De általában a munka, az időtöltés, sőt a szórakozás helye is számukra az iskola. A tanító legjobb barátjuk, tanácsadójuk, irányítójuk. Az új orosz népiskola a gyermeket játékkal és munkával neveli. S nem kevesebb számukra, mint valóságos gyermekotthon. Önkénytelenül Farkas Gyula cikke jutott eszembe az új pedagógiáról A Mi Lapunk jubiláris szánában.

Ismét egy új készüléket találok. Rugós szerkezet segítségével meg kell forgatni. Megáll egy könyvcímnél. A gyerekeknek négy perc alatt meg kell mondani, vagy ki kell keresni a könyv szerzőjét. Vagy fordítva. A négy perc leteltét kis jelzőkészülék mutatja.

Az egyik asztalon érdekes rajzmintákat találok. Például, hogyan készül el a rajz a mokusról. Előbb a hálvonás. A következő lapon a farka. Aztán már fej, a nagy fül, a szem. Már látni, mi lesz belőle. A gyerekeknek lehetőleg már az elején el kell találni. Másrészt meg könnyen le tudja rajzolni.

Szemembe ötlök egy könyv: „Mit olvassanak a gyerekek?” a címe. Sajnos, áttanulmányoznom lehetetlen.

*

JEGYZET. Nem vagyunk a szovjet államok rajongói, sem a kommunizmus hívei, de ha a valóságban is olyanok az iskolái, mint ahogyan vándorkiállításra mutatja, irigyeljük érte és cserébe adnók a kapitalista államok sokszor vizes, piszkos, egészségtelen iskoláit, amelyekben nem egy helyen reggeltől késő estig folyik a tanítás rossz szellőztetés, rossz világítás és igen sok szekunda mellett.

A SZERKESZTŐ

HOGY LETTEM PILÓTA?

A napsugaras kék égbolton fantasztikus formájú barámfelhők úsznak. Egy kis gyermek sóvárgó szemekkel nézi nézi azokat a fehér habhegyeket, amelyek oly elérhetetlen messzeségből integetnek le rá és kicsiny lelkében felszakad a vágyakozás feljutni oda a végtelen magasba, felülni azokra a szép, tiszta, ragyogó fehér habokra . . .

A felhők lassan szétfoszlanak, tovaúlnak, de a gyermek lelkében kitörülhetetlenül beleégetődik a vágy elérni az elérhetlent, a kék légtengert, a fehér felhők országát.

Két gyermekfej borul össze: nagyon komolyan suttognak, tesznek-vesznek. Játsszák? Gépeket fabrikálnak. A nagyobbik fiú, a kisebbik leány; két testvér és ők egymás legjobb pajtásai. Még elemisták, de a fücska már mérnök szeretne lenni. Szemeiben felragyog a lelkesedés tüze, ha kis gépeivel foglalkozhat s ez a szeretet, ez a lelkesedés át ragad a kis leány fogékony lelkére is. A játékok pihennek a kis gépek zúgnak s két gyermeklélek áhitattal hallgatja az apró motorok halk zúgását.

És a gépszerezet együtt nő a kislánnyal. Mint 14 éves gyerek Pozsonyban a nyugodtan pipázgató kormányos mellett nagyon sokszor önállóan vezeti a Dunán a propellert. Majd megtanul a volánnal banni s már autót vezet; de később már ez sem elégíti ki, valami belső nyugtalanságtól hajtva, többre, nehezebbre vágyik . . .

Az idő pedig telt-melt. Repülőgépek hasították a légóceánt. Jöttek a hírek szép sikerekről, nagyszerű teljesítményekről s Lindbergh emlékeztetés óceáni repüléséről.

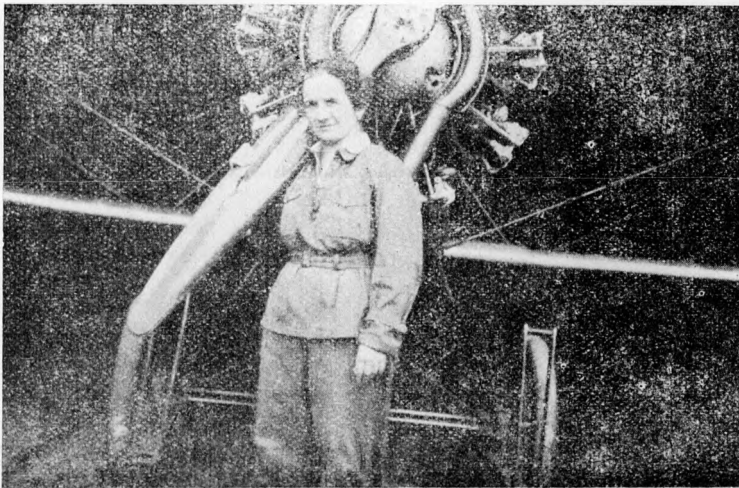
A gyermeklélekbe égetett vágyakozás a felnőttben határozott akarattá kristályosodva újra felszínre tört: most már az álmok helyett a gép szárnyaiban émi el a fehér felhők világát. De még mindig nagyon messze volt az út odáig; sok akadályt kellett leküzdeni, sok csalódás keserű ízét kellett lenyelni. A magyar Műgyetemi Sportrepülők a maguk erejéből és adakozásokból megcsinálták az első iskolagépet. De még nem volt iskola és nem volt különösen nekem — a nőnek —

megadva az a lehetőség, hogy gépre kerülhessek.

Végre 1928-ban az Aero Szövetség egy felszállást engedélyezett, hogy lássuk, vajjon bírom-e a magasságot. Egy szép októberi napon Endresz György felvitt az első repülőútra. Szorongó érzéssel ültem a gépbe, vajjon nem csal-e meg az érzésem, nem fognak-e magasbatöbb vágyaim szárnyaszegetten lehullani a magasság szédületéről. De jól ment minden; nem tettem rossz szül s jó kedvvel, bizó reménységgel léptem ki egyórás repülés után a gépből.

Iskola nincs. Várni. De mikor oly nehéz a várakozás, ha az embert hajtja a cselekedni akarás! Hívtak külföldre: ott vannak iskolák, vannak női repülők, könnyebben tanulhatok. De nem tudtam rászánni magam. Én itthon akartam tanulni, magyar földön, magyar gépen. Vártam tovább.

1929 tavaszán 16 fiúval megkezdtük Budaörsön a motor nélkül repülés iskoláját. Járatlan utakon, rekkenő hőségben másztunk a sziklás hegyoldalakon iskolázni. Mindössze két kis Zöglingünk volt és a rossz terep okozta géptörések és az ezt követő javítások miatt ritkán kerültünk sorra, de dolgoztunk kitartással. Magunk húztuk a

A Magyar Aero Szövetség első hölgyrepülője: V. Tóth Jolán

gépeket fel a hegyre, pedig a kánikulai forráságtól ugyancsak csurgott rólunk a verejték. Végre megnyílt a motoros iskola Érden. Lehetett már tanulni. Elbúcsúzva vitorlázó pajtásaimtól, a Magyar Aero Szövetségben jelentkeztem. Szeptemberben végre megkezdhettem a tanulást. De nemsokára feloszlott az erdi iskola s csak időnként repültünk a Mátyasföldön. Egy ködös, felhős napon Érdről Mátyasföldre ment a felhők fölé repültünk és a sötét ködből egyszerre a ragyogó kék ég alá kerültünk. A nap sugaraitól csillogott alattunk a hófehér felhőgomolyag s gépünk rávetődő sötét árnyéka suhant rajta végig. Megkapóan szép látvány volt és én önfeledten gyönyörködtem benne; hirtelen magam előtt láttam egy gyermeket, aki mindig oda vágyott, fel a felhők tetejére, az elérhetetlen messzeségbe . . . A messzeség nem volt többé elérhetetlen.

Tavasszal Endreszt Amerikába hívták; fájó szívvel váltam meg tőle. Az iskolát gépjavítás miatt csak júliusban kezdhettem megint új oktatóval a

most már megnövekedett érdi táborban. Végre már annyit, hogy elengedtek az „egyedüli repülésre”. Ez a pilótanövendék legnehezebb pillanata. Elindultam. A gép nekifutott s lassan emelkedni kezdett. Hirtelen összeszorult a szívem; Istenem, mi lesz most . . . rám szakadt az egyedüliség bénító érzése s a motor zúgásával versenyt dobogott a szívem; a szemüvegem elhomályosult kicsorduló könnyeimtől. De ebben a pár könnyeseppben egyszerre feloldódott minden szorongó érzésem; betöltött az önbizalom s éreztem, hogy úrrá leszek a gépen és biztos kézzel fogva akormányt, simán földre szálltam. Egypárszor még nehéz szívvel indultam egyedül, de később már ezt is megszoktam.

Időközben egyik növendék összetörte a gépet s más gépre kerültem; megínt tanulni kellett. Mikor már ezzel is jól ment, ezt is összetörték. Már kezdtem kétségbeesni, mert a vizsgaterminus rohamosan közeledett. Újra más gépre, két nappal a vizsga előtt. De hál Istennek, azért így is sikerült.

*

Most pedig gyakorolni, tovább tanulni! Szeretném, ha többen is jönnének a magyar nők közül. Akkor, amikor külföldön sikert sikerre halmoznak a női pilóták, össze kell fogjunk nekünk magyaroknak is. Lerázunk magunkról minden bilincset és szárnyrakapva *mégis repülünk!* V. Tóth Jolán

Idők elé teljesedő fiataloknak*

Irla: MORVAY GYULA

Nem állok én előttetek,
és szomorú mezőkről nem is dalolás ez hozzátok.
Szép indulásért egy ember közöttetek,
velem vagytok, együtt vagyunk idők elé teljesedő fiatalok.

Most is mondom: itt szóga-sorsú parasztnak ideje jár,
zsákos gondok cipelése rátok is vár kegyetlenül,
ha fekete a kurjantásom, ne féljete, jön a nyár,
sorsok, új idők elé bontódunk fiatalon, veretlenül.

Én csak előre engedem szómat, de előttetek
nem én állok, veletek hajlogva dolgozom,
hogy veszejtő kétségek között őrizzem a fiatal hiteket,
ezért szólok a lendelő hívést, falu-kévét elétek oldozom.

Tudom, hogy ezer segítséssel, fiatal forrósággal
mindenhol találkozunk, mit dolog-tevésért teszünk.
Pusztán-igaz lelkünkkel, elhagyott álmódással.
sarjúsán-kihajtó szóval idők elé így teljesedünk!

(Pered)

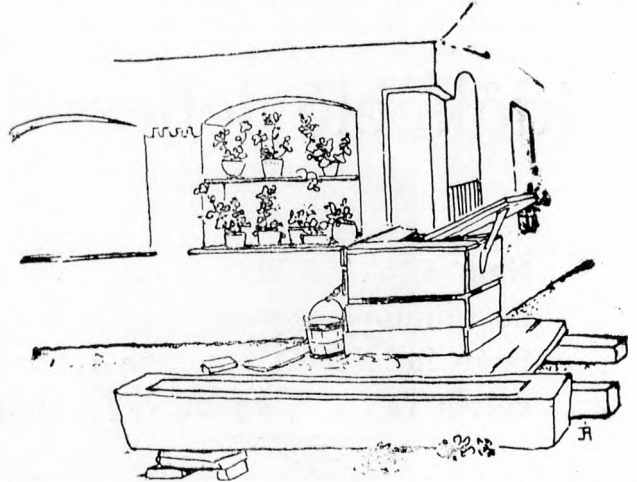
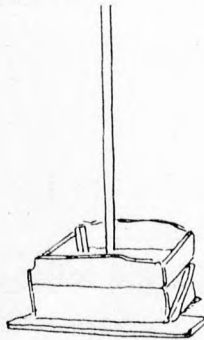
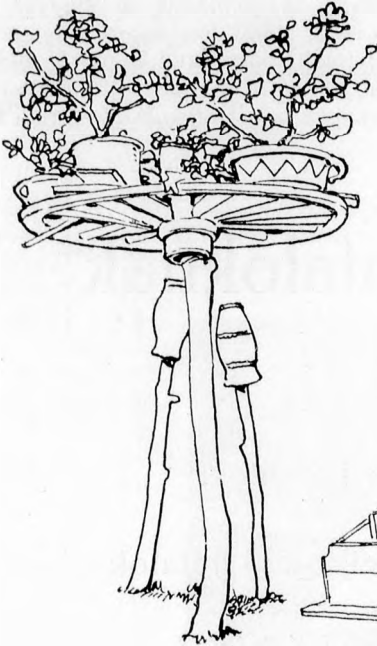
*) Lajos Bátyám-Uramnak, általa, lapján keresztül a fiataloknak írtam ezeket a friss-sorokat. Jó, szép, hogy csukottszájú gyerekségem felszól merősen, megrakott bizásból örökké élve. — Jussot tartogatok: ifjak élni akaró jogát.

Muskátlis ablakok

Az ablakok és erkélyek díszítése mindig divat volt, mert a lakás szépségét a virágszínek emelik és kellemesebbé teszik. Általános szokás, hogy az erkélyekre elsősorban muskátlit és petuniát ültetnek. Ennek a két növénynek gazdag és folytonos virágzása és szerénysége közkedveltségüket meg

is okolja. Azonban van még más növény is, az erkélyekre alkalmas. Ilyen a kúszó Pelargonium, a sárgásvirágú Tropaeolum. Van belőle kúszó- és alacsony növésű is. A Zinnia fajtái közül az alacsony növésű Z. Haageana nagyon jó. Az egyjári növények közül erkélyekre valók még: Ageratum-Calliopsis, Godetia, alacsony fajtái, Impatiens, Lobelia, Tagetes, Verbena. A két vagy többjári növények közül a Begonia semperflorens, Vanilia, a kúszók közül megfelelő edényben a Clematis Aristolochia és a repkény.

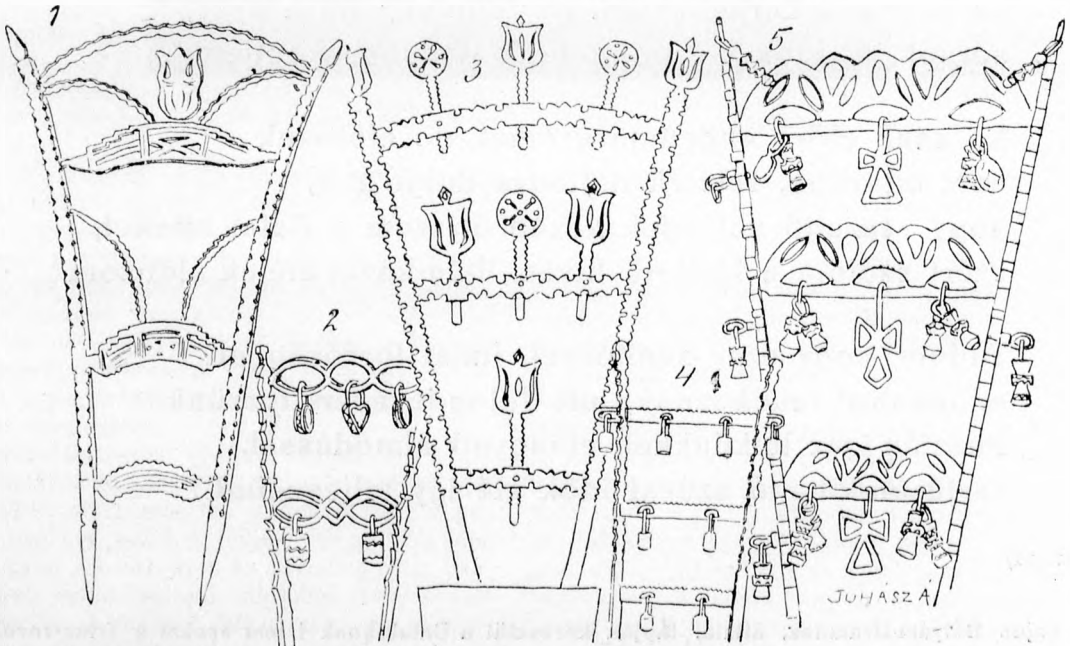
Az erkélynövényeket faládikákba ültessük, mert a cserepben tartott növény gyorsan kiszárad. Nem győzzük elegendet

Virágtartó állványok Göcsejben

A virágokat magasra helyezik, „hogy a tikok ki ne vájják“

Juhász Árpád rajza

Viráglétrák a Balaton mellékéről

A 2. és 4. számú ábrán lakatdíszítés, a többin csüngő

öntözni és ha egyszer öntözésükről megfeledekezünk, a forró napsütésben néhány óra alatt is tönkremehetnek. Faládikákban megfelelő földben a növények jobban fejlődnek. A napos déli, délkeleti vagy délnyugati oldalak kedvezők a virág fejlődésére. A szoba-növények közül az edzettebbeket kirakhatjuk az ablakba. Ha az ablakok, erkélyek túl szelesek, akkor ez a hely ártalmára lehet a szobai növényeknek. A szobai növényeket helyezzük ki védtelbb erkélyekre, így szépen díszlenek és zavaralan gyönyörűséget szereznek az otthoniaknak, vendégeknek, de még a járókelőknek is.

„Faluhelyen az ügyeskező magyar ember nem dug a virág mellé holmi dísztelen karót vagy száraz ágat, hanem ékes viráglétrával, viráglajtórával díszíti még a szép virágot is — úja Malonyay Dezső, a magyar népi művészet fáradszaktalan gyűjtője és ismertetője.

Nem olyan egyszerű készületű holmi ám ez! A viráglétráknak gyönyörködlető változatait mutatjuk be balaton-

vidéki képeinken és lám micsoda sok ügyességgel kívánó alkotmány ez is.

Oldalfái, közfái, vagyis záptái a szélükön ki vannak csipkézve, elmés tulipán sorozatokból vagy egyéb formákból vannak összerakozva. Az oldalfelső végére is jut rendszeren díszítés. A zápfákat karikás- és csillagalakok törik át.

Legkedveltebbek a lakatos viráglétrák. Ezek között legjelesebb az olyan, amelyről lecsüngő lakat-, szív-, csutka-, kolomp-, kobakalakok az oldalfával vagy zápfával együtt, ugyanazon fából vannak nagy gondosan kifaragva.

Sokkal hamarabb munka az olyan viráglétrára, amelynek lógóit, csüngőit, külön fából faragják s a lógó csirját ügyesen bemetszik, széthúzzák és a létra főbb részeinek nyílásába így erősítik bele.

Leginkább a pásztorok farigcsálnak ilyen viráglajtórákat. Csinálja utánok, akinek éles a bicskája!

A földrajzi kép mindig pillanatkép

Írta: dr. Temesi Győző

Földrajzi jelenség az utcán is van elég.

Csak körül kell néznünk, amint kilépünk a házból, csak meg kell figyelni az utca tárgyainak életét huzamosabb időn át, mindjárt megállapíthatjuk a nagy törvényt: semmi sem állandó, minden mozgásban, változásban van. A legállandóbbnak látszó kő is születik, él és meghal. Panta rei — minden folyik, — mondja a görög bölcselő. A világon minden a tűzből, égés útján ered és úgy is vész el — ezt tanította ugyanaz a Herakleitos Kr. e. 500 körül. A változás, amelyről itt szólni akarunk, tehát természeti törvény és aránylag oly gyorsan megy végbe, hogy könnyen megállapíthatjuk a magunk szemével.

A mi utcánkban ez idén három házat építettek. Az úttestet domborúvá töltötték fel. A kocsitól lekapart földet a gránitkockákból kirakott járda és kocsitű szegélye közé hintették. Ezt kötörmelékekkel sűrűn mekkeverték. A kő valahonnan a Börzsönyből jött, vözen.

Valami isteni sugallat szüntelen munkára sarkalja az embert: vedd a földet, a tied, tégy vele, amit akarsz; újuljon meg a kezéd alatt, legyen szebb utánad, mint amilyen előtted volt! És az ember mohón nekiesik, kőköpenyeggel ruházza fel a földet, kiöli termő erejét, mert a mi járdánk és a kocsitű szegélye közt csak látszólag van föld, nem tud abból kihajtani egy árva fűszál se.

Mindez nagyon érdekli a földrajzot, amely a földfelszín életének tudomány.

Apáink azt mondják:

— Hej, mi volt itt még 20 évvel ezelőtt! Akkor legelő kolompoló nyájjal, most palotasor.

Nagyatyáink azt mondják:

— Otven hatvan évvel ezelőtt sáros időben elakadt a szekér itt, hónapokig nem lehetett mozogni a sártól, ma világfontosságú bányatelep áll

rajta és az expresszvonat is megáll állomásán. Meddig mehet ez még?

Ami a mi utcánkban végbemegy, ahhoz adjuk hozzá a község vagy a városrész, aztán a város, a megye, az ország, a földrész, a glóbusunk területén történető változásokat és megkapjuk a „földfelszín életét“.

— Hogyan lehet az „életet“ leírni, hogy tűzhet ilyen feladatot maga elé a földrajz? — kérdezi joggal a közönség.

— Ej, hát leírni bírja azt, ami lesz vagy ami éppen folyik, van; azt kell leírni, ami már kialakult vagy elmúlt, megtörtént, — teszi túl magát a könnyebben gondolkodó.

— De hisz ez a történelem feladata, — ijedezik a szellemi tudományok emberre — az írja le az eseményeket!

— Mégse! — billenik észre az okosodó — a földrajz nem az ember életének eseményeit írja le, hanem a földfelszín életének tárgyait, jelenségeit, ahogyan látja.

Így az a kép, amelyet megrajzolunk, nem lehet sokáig hű, mert hisz az egész terület szakadatlanul változik. Nem sok idő múlva kitűnik, hogy a földrajzi kép csak pillanatkép volt, melynél meg kell mondani azt is, melyik időpontra érvényes.

Benedek Péter egyszerű napszámosból küzdötte fel magát Isten áldotta tehetségénél fogva neves festőművésszé. Festményeit külföldön is igen jól ismerik. — Most egy másik magyar testvérünk bukkant elő. Nem festő, hanem író. Szabó Pál a neve. Biharugrán napszámos munkával és falusi kőműves mesterséggel keresi a kenyerét. Ezelőtt három évvel kezdte meg az írás mesterségét. Ma már egy teljesen önálló regénnyel jelent meg a budapesti könyvpiacra. A regény címe: Emberek. A kritika a legnagyobb elismerés hangján ír Szabó Pál legújabb munkájáról.

Az új kor új építkezése

Irta: WEIN GYULA

Aki a fejlődő Prágában hétről-hétre új házakat lát kinőni a földből, aki előadásokon, könyvekben és folyóiratokban folyton csak építkezésről és épületekről hall, aki ezzel kel és fekszik, annak nehéz elképzelnie, hogy van még ember, aki talán nem is hallott a modern építészetéről.

Pedig az, aki ezt ilyen fölényesen mondja, az érettségi után még soká nem volt tisztában a modern építészet alapelveivel, de még a létezéséről sem igen tudott. Azt hittem: mindég építettek, építenek ma is, csak hogy más divat szerint. Azelőtt díszesebben, ma egyszerűbben és simábban. Pedig ez nem divat-kérdés. E mögött egy egységes, mélyebb gondolat van, a külső ennek csak a legfelületesebb megnyilatkozása.

De mi ez az alapelv? Mi ez az új gondolat, amiben a mai építészet különbözik a tegnaptól?

Ez nincs meg semmi tankönyvben, ezt csak a szakirodalom és főleg a szakfolyóiratok sorai közül lehet kiolvasni. De lassan természetessé válik a számunkra, készülő építészek számára, ez az új igazság, annyira természetessé, hogy kezd a tudatalattiba átmenni. Ez az alap, amire éveken át építünk és az alapokhoz nehéz hozzáférni. Csak arról könnyű beszélni, ami rendkívüli, a mindennaposat, ami a vérrünké vált, nehéz szavakba önteni.

Hogy mi az új irány lényege, mi a moderna „stílus“?

A mindenkor érvényes, egészséges alapelvek alkalmazása a mai viszonyokra.

És mik azok a mindenkori alapelvek?

Soha a múltban építésznek eszébe nem jutott egy bizonyos stílusban építeni. Épített úgy, ahogy az a feladatból, technikai tudásából és a rendelkezésére álló építőanyagból önként adódott. Az emberben élő örökgyerek aztán játszott az anyaggal, megfaragta, megfestette és új lehetőségeket keresve új formákat talált.

Talán a művészettörténet páratlan fejlődése, talán más, lélektani okai vannak, de tény: a tizenkilencedik század embere beleszeretett a múltba és kisajátította azt. Minden stílus feléledt, persze csak külsőségeiben és ezzel az építész nyíltan bevallotta, hogy semmi új nem jut az eszébe. Milyen unalmas, milyen szánalmas és haszontalan a múlt század végén épült városrészek háztömkelege!

Pedig az új feladatok új formákat kívántak. Egy géptermet, árucsarnokot, kórházat, egészséges lakást nem lehet görög oszlopok és gót rózsák közé préselni. Más díszítéssel próbálkoztak, majd félredobták azt is. El vele! És ma, a huszadik században eltűnt a homlokzatokról a stukk és vele a múlt század sok szemetje. Nem maradt más, mint a csupasz falak és vele egy egészséges fejlődés lehetősége.

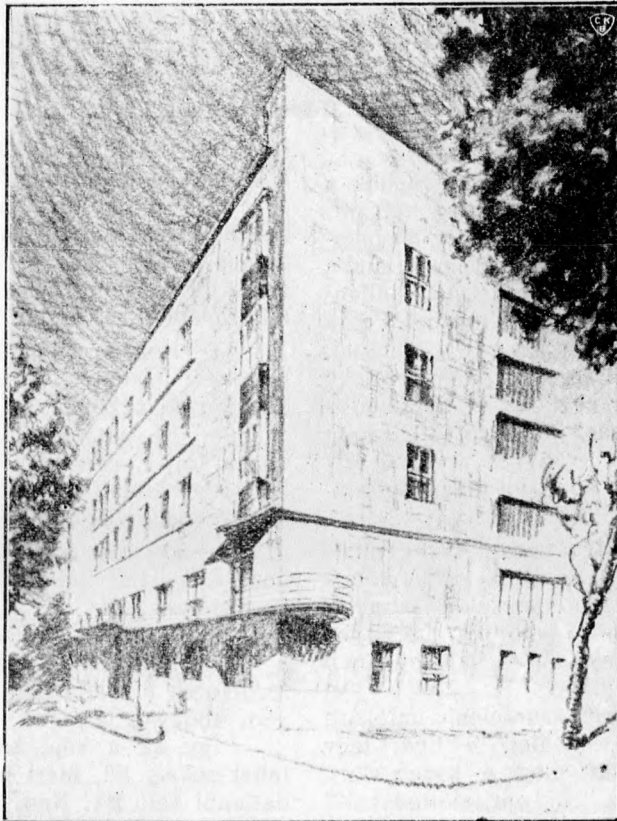
Miért történt mindez és miért éppen most?

Minden mozog a lábunk alatt. Ami sok száz évig szent és igaz volt, az most hazug, vagy legalább is kétes. A sok frázis már nem menedék a gondolkozás elől és a mi feladatunk, hogy becsülettel leszámoljunk a frázis-kulisszak mögül ránk meredő sok kérdéssel.

Az építészet leszámolt, ha mással nem, hát a múlttal. Mi éppen úgy hazugságnak érezzük görög márványgondolatok gipszbe alapozását, mint a vasbeton szerkezetéből folyó formák cifrázását, vagy

eltakarását. Mert kötelességeink vannak az anyaggal szemben.

És kötelességeink vannak az emberekkel szemben is. A középkor embere Istent akart, és nagy-szerű templomot kapott, a mai ember kenyeret és lakást akar és szükségleteit modern eszközökkel kell kielégíteni, nincs szüksége rossz világítású, szűkös házra gót vagy barokk stílus utánzatban. Becsületesség az anyaggal és becsületesség a feladattal szemben. Lakást, amelyikben lakni, iskolát, amelyikben tanulni és kórházat, amelyikben gyó-

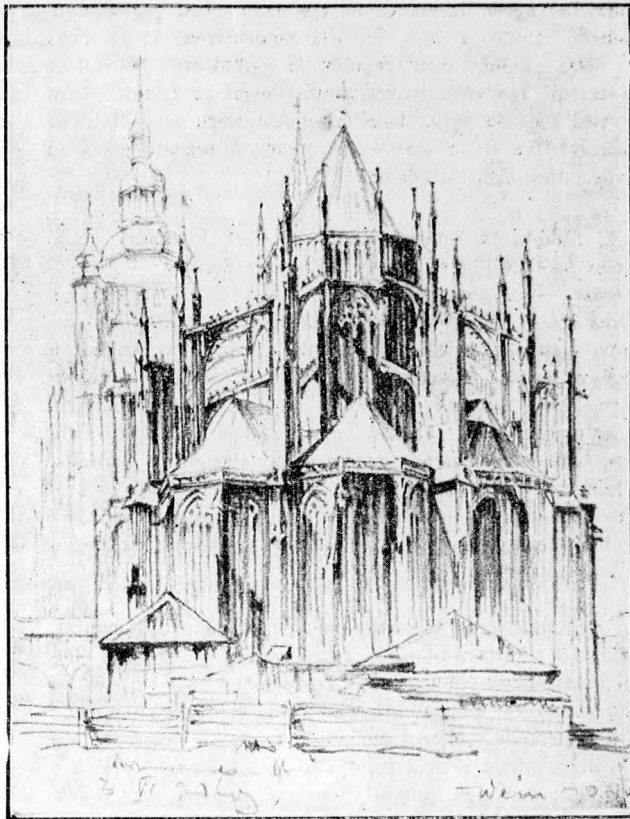

Modern prágai lakóház

gyulni lehet és nem díszes homlokzatot. A feladat célján kezdeni, ebből adódik a külső és nem a külsőn kezdeni. Az alaprajz a független változó, a külső kinézés a függvény.

Emberek számára készül a ház, emberek szükségleteit elégítse ki, de — a modern építészet egyik legkényesebb és legvitatottabb kérdése — emberekét, akiknek szépérzékük is van. Mert nem lehet mindent, ami szép, egyenes úton a praktikusból levezetni. Az ember önmagát akarja az alkotásaiban látni, mozdulatainak ritmusát, testének szimmetriáját és az őt körülvevő természet ezer arányát. Ez az a pont, ahol néha, talán csak látszólag, ellenmondás van a követelésekben és ezeket az építész egyéniségének kell kerek egészé összefogni.

Ezek azok a gondolatok, amik mélyen a tudat alatt átmennek az agyunkon, ha egy modern épület előtt állunk. És ha az megfelel ezeknek a követelményeknek, akkor egy definiálhatatlan kellemes érzés vonul végig rajtunk. És mi gondolkozás nélkül, ösztönszerűleg rámondjuk, hogy ez az épület szép, ugyanúgy, ahogy azt az emberek mindég tették.

A Szent-Vitus templom egy részlete a prágai Hradzsban

A MI LAPUNK KÖNYVESPOLCA

Az ismertetett könyveket kiadó hivatalunk szívesen beszerzi, Portót nem számítunk.

Rovatvezető:
FENYVES PÁL dr.

Ismertetési példányok e rovat vezetőjének címére is küldhetők: Budapest, IV., Egyetem-utca 4

Folyóirat-szemle

Aviatika. [A Magyar Aero Szövetség és tagegyesületeinek hivatalos lapja.] — VII. évf. I. szám — „Az olasz óceán-repülés zárt kötelékben” című cikkében Kara Jenő érdekes képet ad a repülés történetében egyedülálló vállalkozásról. „Három világrész érintésével és az Atlanti-óceán átrepülésével kapcsolatban hét útvonalszakaszban több mint 10,000 km. berepülése volt a feladat. Az Atlanti-óceánt a déli féltekén 1922-től a mai napig összesen 13 ízben repülték át. Jelen esetben már nagyszámú egységes típusú gép zárt kötelékben végrehajtandó nagytávolságú repülésének előkészítéséről volt szó. A vállalkozás csúcsteljesítménye az Atlanti-óceánnak Bolama (Afrika) és Porte Nathal (Dél-Amerika) között fekvő 3000 km-es útszakaszának leszállás nélküli berepülése volt, zárt alakzatban. Az egységek személyzetének összeállításánál különös figyelmet fordítottak a pszichológiai momentumokra, az egyesek között fennálló lelki kap-

csolatokra is. A vállalkozásban résztvevő repülőgépek három csoportot képeztek és minden csoport egy repülőgéprajból, azaz három repülőcsónakból állott. Minden egység személyzete Bolamaig 5 főből, azután pedig már csak 4 főből állott. A személyzetet külön tanfolyamon készítették elő erre a nagyszabású vállalkozásra. Különös gondot fordítottak az összes pilóták navigációs kiképzésére. A tréningrepülések keretében nemcsak nappal, hanem éjjel is végeztek felszállásokat. Gondos kísérleteket végeztek a repülőgépek üzemanyagfogyasztásának megállapítását illetőleg. Gondoskodás történt a tervbevetett leszállóhelyek előkészítéséről is. Ezt a feladatot Afrika nyugati partjain az „Alice” nevű 1000 tonna yacht, Délamerikában pedig az „Aosta” nevű motoros-vitorlás hajó végezte. Az Atlanti-óceánon a biztonsági szolgálatot gyorsjáratú torpedóhajókból összeállított hadihajóraj látta el. Az expedíció költségeit mintegy 3 millió lírara be-

szülik. (Az egész üzemanyagot egy nagy olasz cég díjmentesen bocsátotta a légi haderők rendelkezésére.) Az olasz légi flotta január 6-án repülte át kitűnő eredménnyel és úgyszólván menetrendszerű pontossággal az Atlanti-óceánt és ezzel egészen egyedülálló tanubizonyosságát szolgáltatva az olasz aviatika kiváló szerveztségének, felszereltségének és szivós teljesítőképességének.“

Előrs. [A Nemzeti Radikális Párt hivatalos lapja. Felelős szerkesztő: v. Bajesz Zsilinszky Endre.] — *IV. évf. 3. szám.* — „Pesti iskolák a szabolcsi tanyai gyerekekért. A budapesti iskolák bőséges és praktikus karácsonyi ajándékokat küldtek 17 szabolcs megyei tanyai iskola szegény tanulóira részére. Ennek viszonzásaként a tanyai gyermekek a köszönő leveleken kívül szép kézimunkákkal lepték meg a pesti diákokat, hogy ezzel a város és a falu lakosságának egymásrautaltságát demonstrálják. A szabolcsi tanfelügyelő örömmel jelentette, hogy a budapesti és szabolcsvármegyei iskolák között létesített kapcsolat példájára a többi vármegyei iskolák is keresik a fővárosi iskolákkal az összeköttetést.“

Filmkultúra. [Filmművészeti és tudományos folyóirat. Szerkesztő: Lajta Andor.] — *IV. 1. szám.* — Érdekes élet-tani kutatásokról számol be a „Tudományos filmmunka a debreceni Tisza István Tudományegyetemen“ című közlemény. „Mikrokinematográfia az — magyarázza a cikkíró — midőn a mikroszkóp közbeiktatásával történik a szabadszemmel nem látható jelenségek megörökítése. A debreceni élettani intézetben készült egy ilyen filmfelvétel, amellyel narkotizált kutya megnyitott és kiterített bélszakaszán 30-szoros nagyítással látható a bélbolyhok összehúzódása és kinyílása. A biológiai kutatások nagyjelentőségű, új módszerévé vált a mikrokinematográfia azon rendkívül komplikált alakja, amely lehetővé teszi, hogy a mikroszkóp legnagyobb nagyításával figyeljük meg a sejtélet olyan jelenségeit, amelyekről — túl lassú lefolyásuk miatt — az egyszerű mikroszkópos megfigyelés útján nem alkothatunk magunknak fogalmat. Ez a módszer a mikroszkópos kép térbeli nagyításának és a folyamat mesterséges időbeli gyorsításának összeegyeztetéséből áll. Ilyen, időben összevont filmfelvételek készülnek két év óta a debreceni egyetem anatómiai-biológiai intézetében mesterséges szövettanokról, szövettanészeti kísérletek mikrokinematográfiai megfigyelése és bemutatása céljából. A felvételek több másodperces vagy perces szabályos szakaszokban történnek, ekként a film normális sebességgel történő vetítésekor több órány vagy napon át végbemenő jelenségeket percek alatt figyelhetünk meg és tanulmányozhatunk nyugodtan és ismételtelen minden részletükben.“

Gyermekvédelem. [Felelős szerkesztő: Gegus Dániel.] — *III. évf. 1. szám.* — Puréb Győző dr.: Budapest székesfőváros mai közoktatásügye és gyermekvédelme. Budapest székesfővárosnak ezidőszertől összesen 619 iskola-intézménye van. Tanulóinak száma a 100,000-et meghaladja, tanerőinek száma az 5000-et megközelíti. Budapest székesfővárosi közönsége abból a szempontból indul ki, hogy nem elégséges tisztán a szellemi oktatás, hanem gyakorlati iskolákat is kell létesítenie. Áttért az iparostanonc iskoláknál a szellemi oktatás mellett a műhelyoktatásra,

felállította kertészképző iskoláját, felsőmezőgazdasági iskoláját, háztartási továbbképző tanfolyamát; fejlesztette iparrajziskoláját, kereskedelmi szaktanfolyamot létesített, egyes iskoláknak gazdasági gyakorlótelepet adott, áttért a szemléltető oktatás bevezetésére (Pedagógiai filmgyár), több elemi iskolájában a VII. és VIII. osztályt is megnyitotta. A főváros közönsége nagy súlyt helyez a preventív gyermekvédelemre. Iskolaorvosi, iskolaszakorvosi és iskolaorvosnői szolgálatot szervezett, Az iskolaorvosok az utóbbi évben 84,000 tanuló egészségére vigyáztak. Segítőtársaik az iskolanővérek, ők végzik a környezettanulmányokat, ők járnak el a hivatalokban, különböző hatóságoknál (árvaszék, fiatalkoriak bírósága), gyermekotthonokban, kórházakban, jótékony intézeteknél, egyházközösségeknél. Mult esztendőben a főváros 33000 gyermeket nyaraltatott. A beteg tanulókon segítő, a Svábhegyen 12 holdas parkban erdei iskolát épített. Az óvodák mellé gyermekotthonokat létesített Budapest székesfőváros, itt reggeltől estig kaphatnak ellátást azok a gyermekek, akiknek szülőit a kenyérkereső munka távoltartja otthonuktól. A cserkész-tet is támogatja a főváros, mert nemcsak szellemben, hanem testben is fejlett generációt óhajt a jövő számára nevelni.

Kohó. [Irodalmi és művészeti szemle. Szerkesztő: Fėja Géza és Simon Andor] — *I évf. 1. szám.* — Az új folyóirat Fėja Géza „Újesztendőre“ című cikkével indul útjára; ebből a cikkből idézzük az alábbi kijelentéseket: „Mi valljuk, hogy a nép az alkotón, tehát elsősorban a költőn át megy az abszolútumok felé. Így tud a költő egyetemes értékeket teremteni. Mi Berzsenyi, Ady s Móricz Zsigmond nyomán, a nagy teremtők örök útján akarunk az abszolútumok felé menni, de a sors mai módján! Küzdeni fogunk az új ígéért, a megmozduló friss rétegek: a parasztság és a munkásság friss értékeiért, a nemzeti és emberi harmóniáért, az új humanizmusért, mely nem a tespedés kényelmében, hanem a teremtés s a reinkarnáció n-gyszerű harcaiban és megbéküléseiben találja meg a törvényeit. A magyarság egészének, az egybeforrott, egymásratalált nemzeti társadalomnak, a nagy dolgozó tömegeknek akarunk kultúrát adni.“ (A Mi Lapunk olvasóit és diákmunkatársait bizonyára érdekelné fogja, hogy a Kohó szerkesztőségének és kiadóhivatalának címe: Budapest, IV. Semmelweis-u. 9. I.)

Pasztortűz. [Szépirodalmi és művészeti képes folyóirat Főszerkesztő: Császár Károly, szerkesztő: Dsida Jenő] — *XVIII. évf. 4. szám.* — Sik Sándor: Az én utam. „... Az egyetemen kerültem bele az akkor modern irodalom áramlatába. Az úgynevezett irodalmi forradalom akkoriban verte legmagasabb hullámain. Az első percek természetes idegenkedése után, egyre növekvő érdeklődéssel és bámulattal olvastam Ady Endre első legfontosabb köteteit. Kezdetből fogva bámulattal és szeretettel kísértem benne a zseniális művészt, egyre növekvő mély emberi szánalommal és fájdalommal a szerencsétlen embert, a tragikus magyart. Az ő irodalmi felekezetéhez nem tartozók közül az elsők egyike voltam, aki szóban és írásban a megértés és szeretet hangján — de természetesen nem kritika nélkül — szóltam róla. Költészetének hatásán, mint annak a generációnak minden poétája, egy rövid ideig magam is átmentem. Ez a hatás azonban többé-kevébbé öntudatlan volt, inkább csak formai, nem egyszer mesterkélten merészségekben nyilatkozott

és stílusbeli magamraismeréshez volt segítő átmenet. — A katolikumban mindig azt kerestem, találtam, éltem, amit a szó igaz értelme jelent: az egyetemet, a mindent magába foglalót. Ugy érzem, hogy az életilátásnak és életérzésnek ez az egyetemessége szükségszerűen magával hoz két hivatást . . . Szélesebb skálájú, gazdagabb tárgykörű, hangban, formában, műfajokban változatosabb művészetet inspirál. A háború előtti költészetnek relative oly kevés hangszerű koncertje után ez is hivatás. A másik talán még jelentősebb . . . Akinek az Isten kifürkészhetetlen akarata azt a soha meg nem érdemelhető kegyelmet juttatja, hogy meg lássa és átélje a diszharmóniák harmóniáját és gazdag, boldog, csordulásig telített életet élhessen, annak nyilván Isten-kijelölte feladata, hogy amiye van, tőle telhetőleg megosza a testvérével és a szimbolista—impresszionista líra síró kamarazenéje és az expresszionista irányok harsozó jazzband művésze mellett, az *egészséges életigenlésnek*, a belőle harmónia csendjének, a szépség és tisztaság ujjongó örömeinek, a mindent átfogó szeretet boldog ölelésének mély regisztereit is megszólaltatni segítsen. A magam csekély erejével ezt a két nagy hivatást szeretném szolgálni.“

Tér és Forma. [Építőművészeti havi folyóirat. Szerkesztik: dr. Bierbauer Virgil és Komor János építészek, főmunkatárs: Kozma Lajos építész.] — *III. évf. 12. szám.* — A XX. század technikai csodái közül a legujabbat ismerteti Vágó Péter „A Marbeuf Garage Párizsban“ című cikkében. „A rue Marbeuf ön szinte tűneményes gyorsasággal egy igen figyelemreméltó épület emelkedett. A Citroen kocsik kiállítási és eladási csarnoka ez, Laprade és Perrin mérnök közös műve. Már 1926 óta állott a rue Marignan felé egy garázs, mely ma a Marbeuf utcai épületnek hátsó szárnyát képezi. Ennek a garázsoknak két alagsora és hét földszint fölötti emeletsora van, melyeket lépcsőn, liften, teherfölvonón kívül két rámpa köt össze, egy a fölmenő, egy a lemenő kocsik számára. A rámpák 13%-os emelkedéssel egészen a terraszig víznek; egy teljes körülményű — fölmenet és lemenet — egy kilométernyi útnak felel meg. Mindenfelé számos víz-

csap van alkalmazva a szükséges csatornázással, mely lehetővé teszi a kocsiknak minden emeleten való mosását, külön vezetőék sűrített levegővel a pneumatikok fölfújására, 6000 literes benzintartály, kombinált fűtési és szellőztetési berendezés, stb. Az egész szerkezet vasbeton, csak igen kevés oszloppal, hogy a közlekedésnek minél kevesebb akadálya legyen, mindössze 6 főpillér és 6 a rámpák alátámasztására. A pillérek persze úgy vannak méretezve, hogy kibírják a nem jelentéktelen rázkódást. De az épületnek kétségkívül érdekesebb része az, mely a rue Marbeuf-re nyílik. Egy hatalmas, 400 m²-es üveg képezi a homlokzatát. Ez az impozáns felület tizenhét (3×6) acélkeretbe foglalt tükörüvegtáblából áll, melyeket két vastartó fog össze, ezek adják meg az egésznek a szükséges merevséget a hatalmas szélnyomás ellensúlyozására. De minden teher föl van fogva egy erőteljes vízszintes tartóval, mely viszon két oldalpillérre támaszkodik. Ezt az egész szerkezetet működtetőmegek takarják, mintegy az üvegfelület bekeretezése képen. Az ötemeletes bérház lehoatása — mely a mostani épület helyén állott — két hónapot igényelt. Százharminc nappal az építkezés megkezdése után a földszint és két emelet teljesen készen állott és a boltot meg lehetett nyitni. A munka azonban folytatódott a már megnyitott csarnok felett és alatt egyaránt. Nagy kár, hogy az építésszek, akik képesek voltak ezt a gigantikus és elvitázhatalanul nagy művészi értékű művet koncepiálni, a szerkezet előkelő könnyedségét elta- karták. A karsú, könnyed acélpillérek, melyek a karzatokat tartják, körülverték valami nehézkes vaslemez burkolattal. Miért félnek megmutatni az igaz konstrukciót? Miért kívánnak kőszerű benyomást adni egy vasszerkezetnek? . . . Van egy dolog, amit nehezen tudunk megbocsátani és ez: a hazugság az építészetben. Mi, fiatalok, ezt nem tartjuk megengedhetőnek és minden alkalommal tiltakozni is fogunk ellene, valahányszor ilyesmi szemünkbe ötlük.“

FENYVES PÁL

ÖNKÉPZŐKÖRI MUNKA

Czuczor kör (Érsekújvár) januári gyűlésén az elnök betegsége miatt Vass Lajos VIII. o. tanuló elnökölt. Rövid, keresetlen szavakkal ecsetelte az önképzés jelentőségét. Részó Zoltán VIII. o. t. elszavalta „Jöjjön meg a Virradat“ c. költeményét. Kovács Pál VIII. o. t. Tóth Kálmánról, a Petőfi utáni irodalom kimagasló egyéniségéről tartott értékes előadást. Ölvedy János VII. o. t. a diák és a szocializmus közti kapcsolatot fejtegette. Szavai őszinte vallomás, bizakodó hit volt és reméli, hogy mindenki a szocializmus szolgálatába fog lépni. Jelének Gyula VII. o. t. arról olvasott fel, hogy miképen védekezik az emberi szervezet az öt megsemmisíteni akaró bacillusok ellen.

Részó Zoltán

Meg kell reformálni a losonci gimnázium önképzőkörét címen a Losonci Hírlap febr. 15-iki számában Zs. azt követeli, hogy az idők követelményeinek megfelelően az érsekújvári diákság reformját kell követni, arint azt megtette Pozsony, Komárom, Ipolság diáksága. „A magyar sors ezer és ezer problémát dob elétek, írja a névtelen cikkíró. Kisebbségi sorsunk, az új magyar generáció, a magyar falu, a magyar munkásság, az új magyar irodalom sokféle problémáival ismertessétek meg társaitokat.“ A szerkesztőség szívesen fogad hozzászólásokat ehhez a kétségtelenül fontos kérdéshez. Kíváncsian várjuk a vitát, amelyet egyébként A Mi Lapunk cikkírói már régen eldöntöttek s haladni kívánó társaikkal keményen gyakorolják is.

REGŐS NEMESSZEGHY

A hajnali méhecske

Milliók zümmögnek, a munka véresen születik
És aranyszínű méznek
A tengere morajlik, kotorják a virágokat és a lelke
Édes harangszóit terítget a méheknek, rózsaliqeteken
Szállnak és néznek
Fehér-arcu liliumok, mert méhcsalád összevegyül
Felhőkbe s csak én
Kóborolok réteken, virágokon, népeken egyesegyedül..

Most szegényházakat sokasítok és millió évre
Lelkükbe csöpögtetek mézet,
Bánatok fáját vagdalom barbár módra: szívük
Tiszta mint Isten-lehelete, bár e világ koporsókat
Méregtet nekik s az enyészet
Munka munkájáért kéttalpalatnyi helyet hány
A temetőben s nem [várvány . . .
Lengenek ciprusfák sziveiknek s nem fogja át szí-

Távolí határokat csatangolok és a búzarirág
Kelyhét imádom,
Lopok mézet a poros aratóknak, mert szomjas
A szegény talaj, bár ráhullik lelkem minden
Méze és vágyom
Edesíteni az eltaszított ember fiatal, mert rég
Repdések köztetek
Gyötört népek s zümmögnek nektek szép mesék.

Szállongok s a betegek ágya előtt omlom térdre:
Bennem isteni lélek
Feszeged, szórom a félhalottra a szeretet mézet,
Bár a halál halottas házak mögött kacag, de ha
Én hintegetek, a szenvedések
A sírba esnek: hajnali zümmögő méh vagyok
S bekalandozom az
Embereket Grönlandig s lelkem ott is jelragyog.
(Érsekujvár)

E. Részó Zoltán
VIII. o. 1.

Művészien felépített strófákból erős akarat, nagy el-
szánás, szilárd hit szól hozzánk s bár a Mécs László költé-
szetének hatása kétségtelen, mégis eredeti, megkapó. Verse-
lésed öntudatos, mélyen szántó, nagy reményekre jogosító.
Csak előre!

Szólt az Élet

Szólt hozzám imígy az Élet:
„Pogányok őse, anyák fia,
napkereső, hajrázó lovag,
ébred a hajnal.
Dalolsz-e már?”

Siri, nagy titkok csendes őse,
magadsírató, bús szomorú,
fogynak a titkok.
Van e titkod?”

S szóltam én:
„Bennem még ég régi csodás tűz,
lángja nincs, bár parázsa éget.
Nincs titkom, Élet,
de van dalom!”

(Esztergom)

Szabó István
III. éves tanítójelölt

Önéretes kifejezése a költői erőnek. De kötött vers-
ben sokkal hatásosabb lenne.

Ködfoltos, szürke világban . . .

Ködfoltos, szürke világban
Mindenki ront, öklel, tipor,
Kihalt a menny szép virága,
Mindent beföd a földi por.

Ködfoltos, szürke világban
Szeretetéved az árva nyáji...
S látni a bün orgiáit
Igaz szívnek keserves, fáj!

Ködfoltos, szürke világban
Munkára, talpra pásztorok!
Vesszen a gaz, szűnjön a köd,
Hadd legyünk vidám-boldogok!

(Komárom)

Hóváry Holota Károly
VII. o. fg. tan.

Az alap gondolat szép külső formában nyer kifejezést.
S különösen az a dícsérni való versedben, hogy sejtetve
mondod ki az igazat anélkül, hogy köznapi kifejezésekkel
élnél és sokat moralizálnál.

Az Isonzónál

Véres a gyors Isonzó habja,
Magyar vértől piros árja
Hős fiát hiába várja
Tisza mentén az édesanya.

A hőst az Isonzó elnyelé.
Többé tán vissza se adja.
Testét az ár elragadja
Az Adria hűs öle felé.

És otthoni tájon hiába
Érik arany búza kalász:
Ifjú aratót nem találsz.
Ki dallal, vígan lekaszálja!

(Ipolyás)

Tóth István
VII. o. fg. tan.

Háborús emlék az elégia hangján megszólaltatva. A
verselésed ügyes és nem áradózó a nyelved.

Egy nap az életemből

A Mi Lapunk nagy pályázata diákok, iparostanoncok, ifjúmunkások és falusi földművesfiatalok számára

A Mi Lapunk a kisebbségi magyarság életében egészen újszerű, nagyszabású pályázatot hirdet. Azt akarjuk elérni, hogy minden magyar fiú leány, legyen az diák, iparostanonc, kereskedelmi alkalmazott, ifjúmunkás vagy falusi dolgozó, alaposan átgondolja a maga helyzetét az életben és kilátásait a helyzet javításának kérdésében. Ezért felszólítjuk a fiatalokat, hogy 4—10 oldalas levél formájában írják meg szerkesztőségünknek életük egyik rendes napját, mütassák be pontosan, mikor kelnek, mikor fekszenek, s a felkelés és lefekvés között mi a munkájuk, mi a szórakozásuk, miből élnek meg, mi az örömük, mi a bánatuk, mi hiányzik ebből a napból, amit szeretnének, mi gátolja kívánságaik teljesülését, és gondolnak-e munkájuk közben jövőjükre?

A Mi Lapunk azonban még többet is akar. Azt is el akarja érni, hogy a fiatalok egymást is megismerjék. Nem elég a saját életkörülményeinket megismerni. Meg kell ismernünk minden dolgozó kortársunk életkörülményeit is, ha közösen akarjuk szebbé és jobbá tenni az életet. A Mi Lapunk ezért a beérkező leveleket állandóan közölni fogja hasábjain. Középiskolások és pincérfiúk, lakatossegédek és egyetemi hallgatók, varrólányok és munkásfiúk, gazdalegények és pásztorgyerekek életét fogjuk ismertetni, ha a fiatalság megérti pályázatunk fontosságát és őszinte soraival felkeres bennünket.

A Mi Lapunk arra kéri minden olvasóját, hogy a pályázat megszervezésében is vegye ki részét. Ha ismertek valakit, különösen azok közül, akik nem diákok és így nem igen jutott még kezükbe A Mi Lapunk, ha tudtok valakit, aki szívesen elmondaná életének valamelyik napját és feltárná a maga érdekes életkörülményeit, akkor toborozzatok be A Mi Lapunk pályázói közé. Adjátok neki kölesönbe ezt a számot, vagy küldjétek be címét a szerkesztőségbe s mi szíves örömet elküldjük neki ingyen ezt a számot, mely a pályázatküldést tartalmazza, abban a reményben, hogy beküldi nekünk életadatait.

Nem irodalmi alkotásokra, nem szép szavak cikornyáira van szükségünk, hanem a valóság becsületes, őszinte, teljes felmutatására. A legegyszerűbb szavak mögött is megérezzük a lelket. Attól sem ijedünk meg, ha egyik-másik pályázó, talán, mert nem magyar iskolába járt, talán mert a kenyérszerzés nehézségei megakadályozták művelődését, nem ír-

tökéletesen magyarul. A nyelvtani és helyesírási hibákat készséggel ki fogjuk javítani és a pályázatot közöljük.

Egy nap az életemből: ez lesz a címe a pályázatoknak. A papírosnak csak az egyik oldalára szabad írni, és a leveleket 1931 május 15-éig kell beküldeni. Miután már a legközelebbi számban el akarjuk kezdeni a fiatal életek ismertetését, nem kell a pályázati határidő lejártát megvárni, hanem a munka, az őszinte levelezés azonnal megindulhat.

A Mi Lapunk minden lehetőt meg fog tenni, hogy a becsületes munkát, az őszinte levelek legjobbjait megjutalmazza. Elvünk az, hogy A Mi Lapunknak tett szolgálatért mindenkit ellenértékkel lássunk el. Egyelőre csupán a legjobb levelek jutalmait közöljük, de hangsúlyozzuk, hogy senkiről sem felejtkezünk meg az elismerések során.

A Mi Lapunk nagy pályázatának jutalmai:

I. A tizenhat — húszéveseknél:

1. Ady Endre összes versei vagy Upton Sinclair három regénye, és ingyenes részvétel A Mi Lapunk 1931 ik évi nyári néprajzi, népismereti és regősvándorlásán. — 2. A Mi Lapunk 1929 ik és 1930 ik bekötött évfolyama vagy Szabó Dezső három regénye, és ingyenes cserkésztaborozás. — 3. Móricz Zsigmond, Maxim Gorkij és Jack London egy egy regénye vagy három kívánt szakkönyv. — 4. Kassák Lajos, Barta Lajos és Kodolányi János egy-egy regénye vagy három földrajzi könyv.

II. A tizenkét—tizenhatéveseknél:

1. Jack London három könyve és ingyenes részvétel A Mi Lapunk 1931 ik évi nyári néprajzi, népismereti és regősvándorlásán. — 2. A Mi Lapunk 1929-ik és 1930-ik bekötött évfolyama és ingyenes cserkésztaborozás. — 3. Három természettudományi könyv világhírű szerzőktől. — 4. Három S en Hedín-könyv.

Jó munkát!

1931 március 1-én.

A Mi Lapunk szerkesztősége

Baloo pályázatán, az acetilén, a kalcium-karbid és az alkohol kímái kérdésekre helyesen feleltek: Ács Lajos és Imre Endre V o rgimn. tanulók Ipolyságon. Jutalmul dr. Szerényi Ferdinánd: Masaryk breviáriumát kapták. — Honig Kornél, érsekújvári V. o. rg. tan., dr. Szerényi Nándor távcsövért kapta, amellyel ő szokta figyelni a világot.

HIREK

Önfeláldozó, bátor cserkész. Január 29-én délután 4 órakor Pálffy Tibor II. o. beregszászi gimn. tanuló alatt a Vérke jege leszakadt. A fiú életveszedelembe került, noha a baleset helyén a víz csak hónaljig ért. Mikor ezt iskolatársa, Gera Ferenc cserkész meglátta, nem szaladt el mint a többiek, hanem megtartva lélekjelenlétét ügyes körültekintéssel odakiszította a jégtörés helyére, szerencsétlenül járt társát kiemelte a jeges vízből és fekvő a jégen vonszolta a partra. Amikor a partonállók önfeláldozásáért üdvözölték a kis II.-d osztályos Gera Ferencet, mert hiszen alatta is leszakadhatott volna a jég, — csak annyit mondott: „Cserkészkötelesség!” — Ember vagy a talpadon, Feri fiam! Cserkész vagy! A jót nem cselekszed jutalomért, dicséretért, elismerésért, hanem magáért a jóért, mert ez kötelesség. Együttal gratulálunk Haba Ferenc parancsnok testvérnek is, akinek komoly és céltudatos vezetése alatt így váltak vérré a cserkészlet eszméi. A veszedelemben ismerzik meg az egyes lelki ereje; a derék ember ekkor is megállja a helyét; nem gondol első sorban a saját ügyére a megmentésére, hanem hidegvérrel, bátran és ügyesen megtesz mindent, amit megtehet, még élete kockáztatásával is. A jó Isten sok ilyen önfeláldozó, bátor fiút adjon a magyar cserkészletnek, mint amilyen a kis Gera Ferenc!

A rimaszombati diákok január 31-én a Tatra szálló nagytermében tartották meg hagyományos műkedvelői előadásukat. A nagy gondal összeállított műsor első szakmáknak Szilassy István szavalta el Szombathy Viktor: Prológus-át mély átérzéssel. Smál Baba és Szokolay Dóra VI. o. tanulók zongorán adták elő Brahms: Magyar táncok V. és VI. részét. Női Károly „A cég araja” c. egyfelvonásos vígjátékban remekül szerepeltek: Komlóssy István, Havas László, Szántó Andor, Böd István VIII. o. t., Lengyel Anna, Seidner Évi VI. és Siebert Ilma IV. o. tanulók. Ezután Szilassy István VIII. o. tanuló elszavalta Martos—Huszka „Bobherceg” c. melodramát, melyet Szántó Andor V. o. t. zongorán kísért. Szántó Andor még Grieg: Peer Gynt suite-jéből is adott elő részleteket. Női Károly „A nyúl” c. vígjátékában Böd István, Havas László, Weinberger László, Batta György VIII., Krémusz Ica VII. és Lengyel Anesi VI. o. tanulók mosolygották meg a közönséget. Seidner Évi és Havas László táncduettet táncoltak Smál Baba VI. o. tan. zongorakísérete mellett. A Tompa Mihály önképzőkör vegyeskarának magyar nótái zárták be a jól sikerült műsort. Az énekkar vezetője Zittkó Ferenc tanár volt. A műkedvelői előadást hangulatos táncmulatság követte. Az est tiszta jövedelmét az ifjúsági segélyzsinat javára fordították. (Kolmonth J. VI. o. rg. tan.)

Oroszországban 200 templomot és 80 zsinagógát alakítottak át a múlt év decemberében mozgófilmképszínházzá.

A „Cserkész Eszperantista Szövetség” X. nemzetközi táborozása folyó évi július hó 14—20 közt lesz megtartva a Budapest melletti cserkészparkban (a Hárshegyen) a Magyar Cserkész Szövetség meghívására. A résztvevők a magyar vasutakon (sőt valószínűleg a szomszédos országokban is) kedvezményben részesülnek. Felszerelést a M. Cs. Sz. bocsájt a résztvevők rendelkezésére. Napi ellátás P 3 — Egyre érkezik a különféle országokból az eszperantista cserkészek jelentkezései, sőt egyes országok cserkészszevétségei és csapati képviseltetik magukat, miként az más nemzetközi táborozásokon is szokás. — Magyarországon 20 csapatban több mint 100 cserkész tanuló eszperantóul és a tanulók száma egyre növekszik. A Magyar Cserkész Szövetség jutalomban részesíti azon cserkészeit, kik a nyelv elsajátításában a legjobb eredményt érik el. Hasonlóképpen a Cserkész Eszp. Szövetség flandriai kerülete és a Skót Szövetség is adnak ki jutalmat, mely a budapesti táborba való ingyen utazásból áll. — A budapesti eszperantista cserkészek külföldi levelezőket keresnek! Érdeklődők írjanak: Cserkész Eszperantó Kör-nek Bpest V., Nagy Sándor-utca 6 (Cserkészház).

Szlovénkö és Ruszinkó legnépesebb városai: Pozsony 142.516, Kassa 70.2.2, Ungvár 33.124, Munács 29.387, Nagyszombat 23.871, Érsekújvár 22.141, Eperjes

21.870, Nyitra 21.259 lakossal bir. A republika fővárosának, Prágának, lakossága 848.081, vagyis Prágában egymagában több mint kétszerannyi ember él mint az említett nyolc városban együttvéve.

Könyvajánlás. Lapunk olvasóinak figyelmébe ajánljuk Morvay Gyula, peredi tanító „Forróra fűledt a talaj” című verseskötnyvét. A pozsonyi Uránia Tudományos Társulat 1000 koronás irodalmi díjjal tüntette ki. Megrendelhető a szerzőnél, Pereden. Ára 20 korona.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Sch. László Prága. Igen érdekes megfigyelés, de tárgyánál fogva nem közölhetem. Napilapba való. Visszaküldtem. — **Rády Elemér Prága.** A lapot a Magyar Akadémikusok körének készséggel küldöm tiszteletpéldányként. — **D. Dező Ipolyság.** Amint lehet, kívánságod szerint cselekszem. A fiúkat melegen üdvözölöm. — **Sorsüldözött.** Kis írásodat leközlölném, ha nevedet is közlöd velem. Névtelen írást nem hozhatok — **S. L. Rozsnyó.** Teljesen igaz, de oly sok a kézirat, hogy a legjobb szándék mellett sem hozhatam eddig. Más cikkek is hónapokon át hevernek, mert nem jut nekik hely Üdv. — **G. M. Eperjes** A vers alapgondolata jó, de pongyola a kidolgozás. A próza alkalmilag jön. — **Csécsey Pál, Prága.** Érdekes néprajzi cikkét megkaptuk, jövő számnak hozza. A népi gyermekjátékok gyűjtésével nevelésügyi érdekből tanítószagunk is kezd foglalkozni. — **Geórch Dénes Pozsony.** Csallóközi néprajzi és népismereti munkájáról beszámolót várunk, lehetőleg jó fényképekkel. Érdekelne a pozsonyi YMCA-ban végzett munkája is. — **Drejn Károly Érsekújvár.** A filmművészet értelméről és jelentőségéről ígért cikkedet örömmel várjuk, annál is inkább, mert A Mi Lapunk jövő számában kezdi meg Hornyánszay István szerkesztésével állandó filmrovatát. Milo Urbán új regényét csak is-ertesd, hanem küldj is belőle egy jól fordított részt A Mi Lapunknak. A szlovák magyar kultúrközéletést elő kell mozdítanunk. — **Oriskó István Komárom.** Felhívjuk figyelmedet A Mi Lapunk „Egy nap az életemből” című pályázatára. Voltál már munkában, saját magad kerested meg a kenyeredet. Irj le egy napot ebből az időből. — **Sinkó Ferenc Ipolyság.** Próbáld A Mi Lapunk számára megszerezni valamely gyerkő földműveslegény beszámolóját egy napjáról. Esetleg tollba is mondhatja neked. — **Safary László Budapest.** A Mi Lapunk ugyan a cseh-szlovákiai magyar ifjúság folyóirata, de kulturális téren elválaszthatatlanul összefüggünk a magyarországi, romániai és jugoszláviai magyarsággal. Örömmel vennők, ha az ifjúsági életről informálna bennünket s egyúttal elküldené a magyarországi nevesebb diákonképzőkörök címét. — **Ferencz László Pozsony.** Cikkünk sok van, de a közlésnél nem a beérkezés sorrendje, hanem az aktualitás, az érdekesség, a levonható tanulság s A Mi Lapunk szellemi és nevelőirányzata határoz. A beígért pozsonyi cikkeket tehát várja a szerkesztőség. — **Haba Tibor Prága.** Szerényi Ferdinánd dr., Szaltnai Rezső és Balogh Edgár közös prágai levelén örömmel olvastam a Te nevedet is, Prága bizonyára sok új, értékes benyomást ad. Üdvözlöt. — **Ilku Pál, Beregszász.** A Prágai Magyar Hirlap „Tíz nap Szegénységben” című cikksorozatából ismertem meg A Mi Lapunkban írt utolsó cikked előzményeit. Látod, azóta az „Egy nap az életemből” lapunk nagy pályátele lett. Ahogy Te is a vándorló sarlósok kérésének tettél eleget bátyád földműves életének leírásával, Te is hass kortársaidra s próbálj másokat is életkörülményeik tudatosítására rábírn. Nem rajzoltatnád le valakivel a bulcsui „Csónakorrú fejfék”-at? A Mi Lapunkat a magyar néprajzi szakemberek is olvassák Budapesten. — **Nemesszeghy Jenő, Budapest.** A Mi Lapunk jövő száma hozza több ipolyvidéki népművészeti rajzodat. Haladást és sikert az új tanulmányokban! — **Ludwig Aurél, Pozsony.** Örömmel fedeztem fel a prágai kisebbségtudományi társaság alapszabályaimak gondos fordítását a lugosi Magyar Kisebbségben s a beregszászi Baráti Szóban közölt cikkedet. A szocializmus korszerű társadalmi követelése nem állnak ellentétben Krisztus tanításával, sőt, e tanításból is következnek. Erről a témáról cikket várnok Tőled.